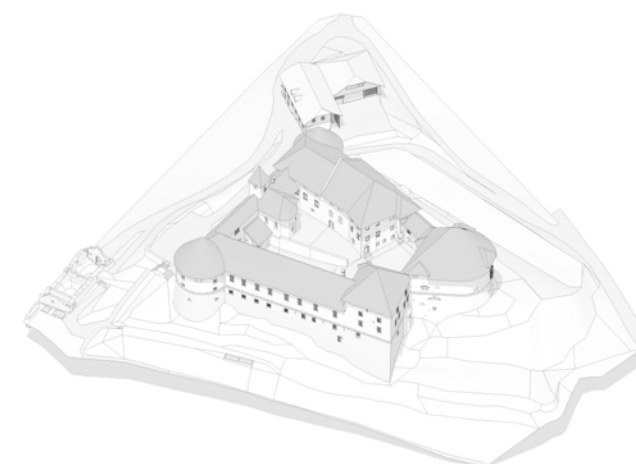

Idejna zasnova prve faze celovite obnove dela gradu Turjak
MAPA 1.1 - Projektna naloga

Ljubljana,
november 2021

**Idejna zasnova prve faze
celovite obnove dela gradu Turjak**

NAROČNIK:

Ministrstvo za kulturo
Maistrova ulica 10
1000 Ljubljana

IZDELOVALEC IDEJNE ZASNOVE:

Atelje Ostan Pavlin,
urbanizem, arhitektura d.o.o.,
Ulica na grad 8, 1000 Ljubljana

AVTORJI:

Aleksander S. Ostan, u.d.i.a.
Nataša Pavlin, u.d.i.a
Žan Artelj, m.i.a

Ines Babnik Unetič, u.d.i.k.a
Alja Cevc, abs.arh
Sara Novak, m.i.k.a

Daniel Ilijeski, abs.arh
Matevž Dražumerič, abs.arh
Urša Koren, abs.arh
Zala Zia Lenardič, abs.arh

STROKOVNI SVETOVALEC:

dr. Igor Sapač, u.d.i.a, dipl.um.zgod.

Ljubljana, november 2021

VSEBINA I. TEKSTUALNI DEL

1. PROJEKTNA NALOGA S TEKSTUALNO OBRAZLOŽITVIJO PROJEKTA:

Celovita prenova območja gradu Turjak (severno krilo, bastija, ruševina oranžerije / konjušnice, lovski dom/jahalnica, zunanja ureditev)

II. GRAFIČNI DEL

0. FOTODOKUMENTACIJA STANJA

ARHITEKTURA

1. OBMOČJE OBDELAVE

1.1. ŠIRŠE KARTA S VPLIVNIM OBMOČJEM TURJAKA

1.2. ZGODOVINSKI KATASTER

1.3. UREDITEV ZUNANJEGA PROSTORA PRED 2.SV. VOJNO

2. POSNETKI STANJA

2.1. GRAD TURJAK (situacija)

2.2. GRAD TURJAK (območje obdelave - severni trakt, bastija)

2.3. PROSTORSKI POSNETEK GRADU (aksonometrije)

3. PREDLOGI REŠITEV IDZ

3.1 VPLIVNO OBMOČJE IN PARKIRANJE V OKOLICI TURJAKA

3.1 PROGRAMSKE SHEME (severno krilo in bastija)

3.2 TLORISI, PREREZI (bastija)

3.3 DVORIŠČE (tlorisi, prerezi, pogledi)

3.4 TLORISI, PREREZI (severni del - VARIANTA A in B)

3.5 PROSTORSKI POSNETEK NOVE REŠITVE (aksonometrije)

3.6 KONJUŠNICA (tlorisi, prerezi, pogledi)

3.7 JAHALNICA oz. "LOVSKI DOM" (tlorisi, preezi, pogledi)

UREDITEV OKOLICE

1. REKONSTRUKCIJA UREDITVE OKOLI LETA 1930 (po fotografijah)

2. PREDLOG HISTORIČNE REŠITVE

3. PREDLOG SODOBNE REŠITVE

4. PROSTORSKI POSNETEK NOVE REŠITVE (celota z zunanjo ureditvijo)

I. TEKSTUALNI DEL

PROJEKTNA NALOGA **Celovita prenova območja gradu Turjak (severno krilo, bastija, ruševina oranžerije / konjušnice, lovski dom/jahalnica, zunanja ureditev)**

UVOD: Namen in cilji, predmet naloge

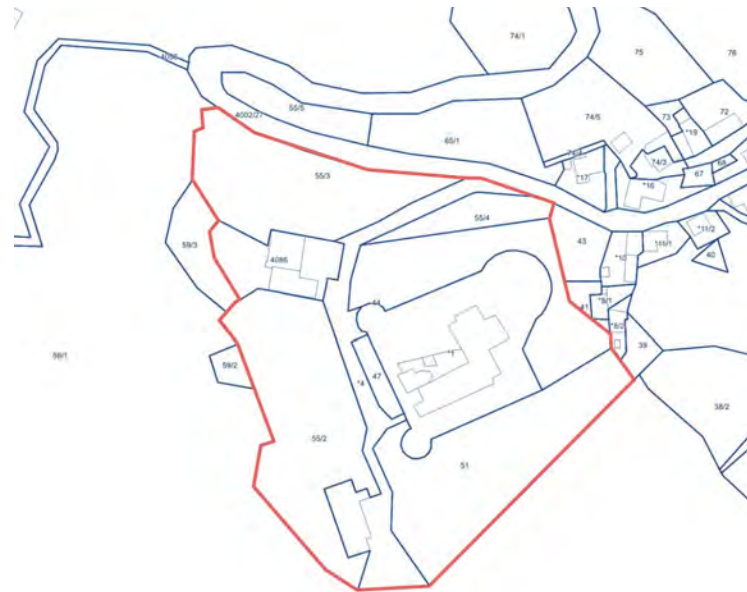
Projektna naloga je usmerjena v iskanje arhitekturnih, krajinsko-arhitekturnih, urbanističnih, statičnih, prometnih, programskih in ostalih tehničnih predlogov oz. rešitev, ki bo zgodovinski grajski kompleks značajsko zelo različnih obstoječih objektov, struktur ter zunanjih ureditev, ki se med seboj razlikujejo tako po svoji starosti, izvoru, ohranjenosti in nenazadnje pomenu, povezala tako arhitekturno oblikovalsko, kot tudi programsko.

Usmeritev in želja naročnika je, da se s celovitim, interdisciplinarnim pristopom in vso odgovornostjo ter senzibilnostjo arhitekturnega in krajinskega posega do historične substance ter z vsemi pripadajočimi konservatorskimi in tehničnimi postopki sanacij in sodobnih prilagoditev ter z vpeljavo novih programskih vsebin visoko kakovostnega, butičnega hotela s spremljevalnimi dejavnostmi, projektno obdela območja gradu, ki še niso prenovljena (severno krilo, bastija, dvorišče) ter objekte zunaj obzidja, ki kot »pristave« spadajo h gradu (nekdanja konjušnica in lovski dom). Projekt naj stremi k temu, da se ponovno povežejo že prenovljeni deli gradu ter se integrirajo z novimi prenovami v pomensko, programsko, funkcionalno in oblikovno zaključeno območje gradu Turjak, da se bo le-to znova lahko ponašalo z jasno identiteto, ki bo izhajala iz njegove bogate zgodovine in tradicije ter bo lahko na vzdržen način delovalo kot uspešen primer prenosa in rabe objekta kulturne dediščine v sodobnosti.

Naloga prenove in umestitve hotelskih vsebin obsega območje spomenika grad Turjak (EŠD 790), kamor sodijo:

Grad Turjak, katerega prenova je potekala po delih že v drugi polovici XX. stoletja ter se je nadaljevala s prenovo zahodnega in južnega krila v letih 2004-2006 v začetku tega stoletja ter naj bi se v okviru dotičnega projekta zaokrožila in zaključila s prenovo palacija oz. severnega krila, bastije in notranjega dvorišča.

- Ruševina konjušnice oz. oranžerije, od katere so deloma ohranjeni le še obodni zidovi in dostopni mostovž.
- Oba objekta recentnega lovskega doma kasnejšega izvora (20. stol.), ki stoji na območju nekdanjih objektov grajskih pristav.
- Zunanja (krajinska, vrtna ureditev), v okviru katere so okoli gradu le še deloma ohranjeni nekateri elementi različnih historičnih ureditev okolice.

Območje obdelave se bo preko obstoječih poti, njihove prenovne in interpretacije ter s predvidenimi novimi programi strateško povežalo z mnogimi lokacijami na ožjem in širšem vplivnem območju, kot so npr. sama vas Turjak z nekdanjo pristavo in vrtovi, ruševina Spodnjega oz. Starega gradu, Turjaško pokopališče, Bajdiški slapovi, nekdanji mlini in žage v dolini reke Želimeljščice, Ločnik itd., ki vsi skupaj v povezavi z gradom ponujajo celovit vpogled v lokalno zgodovino in zgodovino, življenje ter delovanje rodbine Auersperg. Na ta način se bo grad vpeloval tudi v širši kontekst obstoječih pohodniških in tematskih poti ter kulturne in naravne krajine nasploh.

Predmet naloge oz. območje obdelave (ki vključuje tudi zunanjo ureditev) je torej celotno območje spomenika Grad Turjak (EŠD 790), ki ga sestavljajo parcele v državni lasti (upravljaavec Ministrstvo za kulturo):

- parcela št. *1, na kateri se nahaja sam grad
- parcela št. *4, na kateri se nahajajo ruševina konjušnice oz. oranžerije, dostopna pot do gradu in parkirišče ter
- parcela št. 4086, na kateri se nahajata objekta lovskega doma s pripadajočo ureditvijo, – vse k.o. Turjak

in parcele v zasebni lasti (last družine Auersperg), okoli katerih bo potekal dogovor z dediči družine oz. z njihovimi zakonitimi zastopniki na osnovi pravne podlage:

- parcela št. 55/3, na kateri se nahajajo gozdne površine pod lovskim domom,
- 55/4, na kateri se nahajata lipov drevored na severnih terasah in oporni zid ob dostopni poti h gradu,
- 44, na kateri se nahajajo severne terase in obhodna pot okoli bastije na južno stran gradu,
- 47, na kateri se nahaja zeleni prostor med gradom in parkiriščem,
- 55/2, na kateri se nahaja pot, ki povezuje konjušnico oz. oranžerijo in lovski dom in
- 51, na kateri se nahajajo nekdanje južne terase, – vse k.o. Turjak.

ZGODOVINSKI PREGLED

Gradu Turjak naj bi bilo »pradomovanje« plemiške rodbine Turjaških oz. nemško Auerspergov, ki so po gradu tudi dobili ime. Domneva se, da izhaja iz poimenovanja izumrle sorte goveda, ki je živelo na območju in so ga v slovenščini imenovali tur, v nemščini pa Auerochse. Turjaški Auerspergi so zaradi svojih dobrih odnosov z lokalnim prebivalstvom, ki so mu skozi zgodovino nudili delo in pomoč, ter zaradi pomembne vloge, ki so jo v 16. stoletju odigrali v bojih proti turškim vpadom po eni- in kot pomembni podporniki reformacije na drugi strani, ena redkih plemiških rodbin, ki ima v slovenskem prostoru in v javni zavesti pozitiven prizvok.

Grad je pravzaprav edina grajska struktura na našem ozemlju, ki je bila kontinuirano, približno tisočletje dolgo (od začetka do konca drugega tisočletja n.št.), upravljana in naseljena z eno rodbino oz. družino, s Turjaškimi oz. z Auerspergi.

Grad se v pisnih virih prvič pojavi leta 1220, a so sodobne raziskave pokazale, da je stavbo verjetno začel graditi že prvi poznani član starejše rodbine Auersperg, Engelbero Turjaški (Engelbertus de Ursberch), kmalu po sredini 11. stoletja, kar pomeni, da so začetki gradu v resnici še starejši. Lokacija gradu je bila strateško premišljeno izbrana, saj je stal na območju nahajališč železove rude in ob srednjeveški trgovski cesti.

Grajski kompleks je že pred sredino 13. stoletja obsegal dve ločeni stavbi, kjer so skupaj živeli člani obeh po gradu poimenovanih rodbin, starejše visokoplemiške, ki je izumrla v 13. stoletju, in mlajše gradiščanske, iz katere izhaja še danes živeča rodbina. Spodnji oz. Stari grad, ki je bil predvidoma opuščen nekje konec 14. stoletja, je bil najverjetneje uničen v konfliktu med Celjskimi grofi in kasnejšim cesarjem Friderikom Habsburškim. Danes je od njega na lokaciji ostalo le še nekja kamnov oz. ostanek zidu, dolgo je veljal za starejšega in se ga pogosto celo imenuje »Stari grad«, a najnovejše analize skušajo vendarle dokazati, da je izvorna grajska stavba dejansko stala na območju gornjega, današnjega gradu.

V drugi polovici 15. stoletja je grad pod vodstvom Pankraca II. Turjaškega doživel temeljito prenovo. Takrat so tudi nastale poslikave v novi reprezentativni gotski grajski dvorani v palaciju, gotsko pa je bila prezidana tudi stara srednjeveška grajska kapela, ki je dobila tudi nove poslikave, med drugim znameniti heraldični niz 42 grbov Turjaških in njim sorodnih plemiških družin, od katerih jih je danes ohranjenih 18.

Leta 1511 je grad prizadel močan potres, o čimer priča napis na veliki renesančni napisni plošči z reliefom in z grbi, ki je od leta 1520 vzidana na vzhodni strani bastije. Trojan Turjaški je leta 1520 ob sanaciji potresnih poškodb, upoštevajoč srednjeveško tlorisno zasnovo, začel s preobrazbo gradu v močno renesančno protiturško utrdbo s strateško lego na skrajnem južnem koncu Ljubljanske kotline, ki je bila prilagojena novodobnemu bojevanju s topovi. Sredi 16. stoletja

pa se je grad nato začel preobražati v rezidenco Herbarda barona Auersperga, znanega po svojih zaslugah in tragični smrti v bojih proti turškim vpadom, kasneje pa njegovega vnuka. Srednjeveška kapela je postala tudi mavzolej za družinske člane rodbine Turjaških.

Leta 1630 so bili Auerspergi na Kranjskem povzdignjeni v grofovski stan, kar je pomenilo tudi pomembno prelomnico v razvoju grajske stavbe. V tem času je imel grad vlogo sekundarne rezidence in pod prvim grofom, Janezom Andrejem, je dobil podobo, ki jo je v večji meri ohranil do danes. Leta 1637 je grof dal na zahodni strani dvorišča zgraditi novo grajsko kapelo. Preuredil je prostore v prvem nadstropju palacija in jih opremil z zbirko (galerijo) slik članov rodbine. Z nadaljnjimi spremembami in prezidavami je grad dobil manjši grajski vrt na dveh terasah ob severni fasadi, konjski hlev in pokrito jahalnico na mestu sedanjega lovskega doma. Leta 1678 je bila v vasi nad gradom zgrajena velika grajska pristava.

V drugi polovici 18. stoletja je dal grof Marija Jožef Auersperg temeljito prenoviti bivalne reprezentativne prostore v prvem nadstropju palacija, pa tudi kapelo. Grajskemu kompleksu so dodali tudi poznobaročno kapelo z grobnico Auerspergov na turjaškem pokopališču. Na njegovo željo je nastal tudi najpomembnejši del portretne galerije prednikov.

Zadnjo zlato dobo je grad doživel v 70. letih 19. stoletja, ko si ga je za rezidenco izbral grof Leo Auersperg in ga dal po velikem potresu leta 1895 tudi temeljito prenoviti. Takrat se je prenovilo notranje prostore v palaciju, deloma preuredilo okolico gradu in zgradilo ledenico. Z grajski upraviteljem Jožefom Gödererjem, ki je imel smisel za tehnološke inovacije, sta grad pripeljala v dobo opaznega gospodarskega napredka, ki je prinesla izboljšave vodnih žag, prvo parno žago in celo prvi telefon s centralo v gradu.

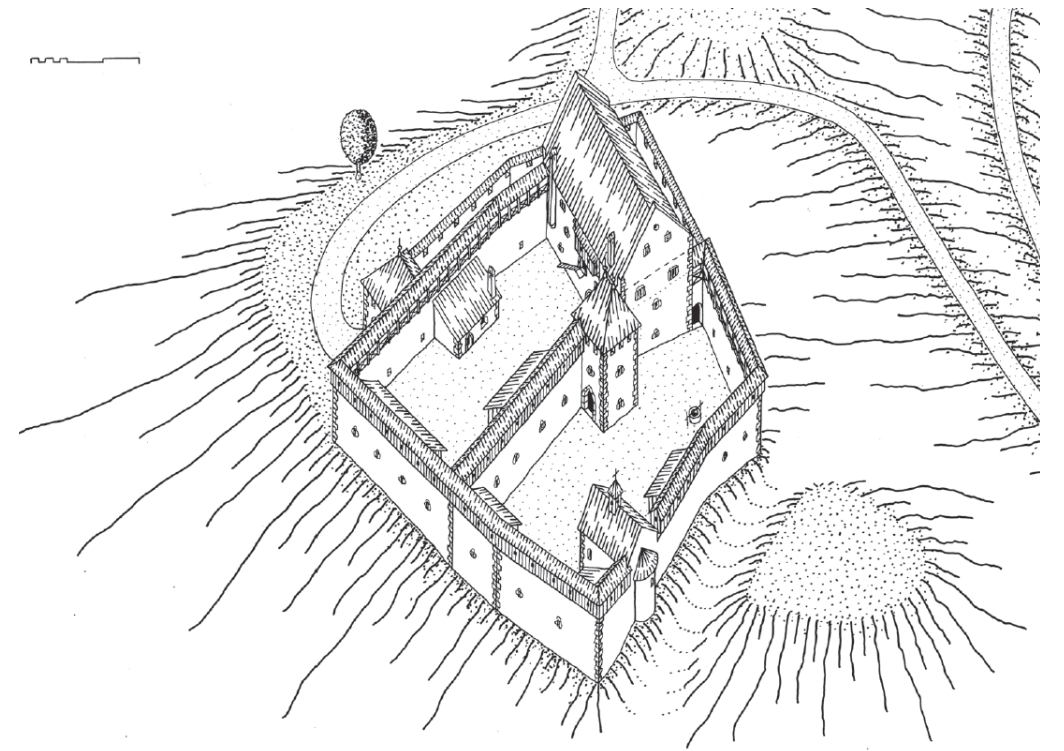
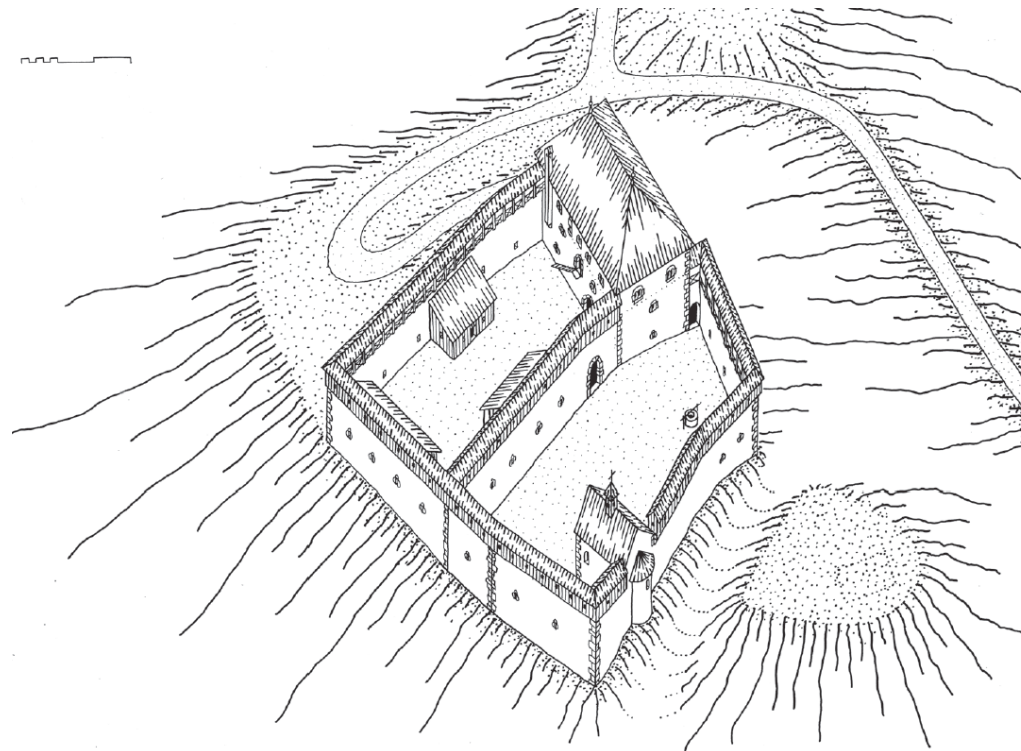
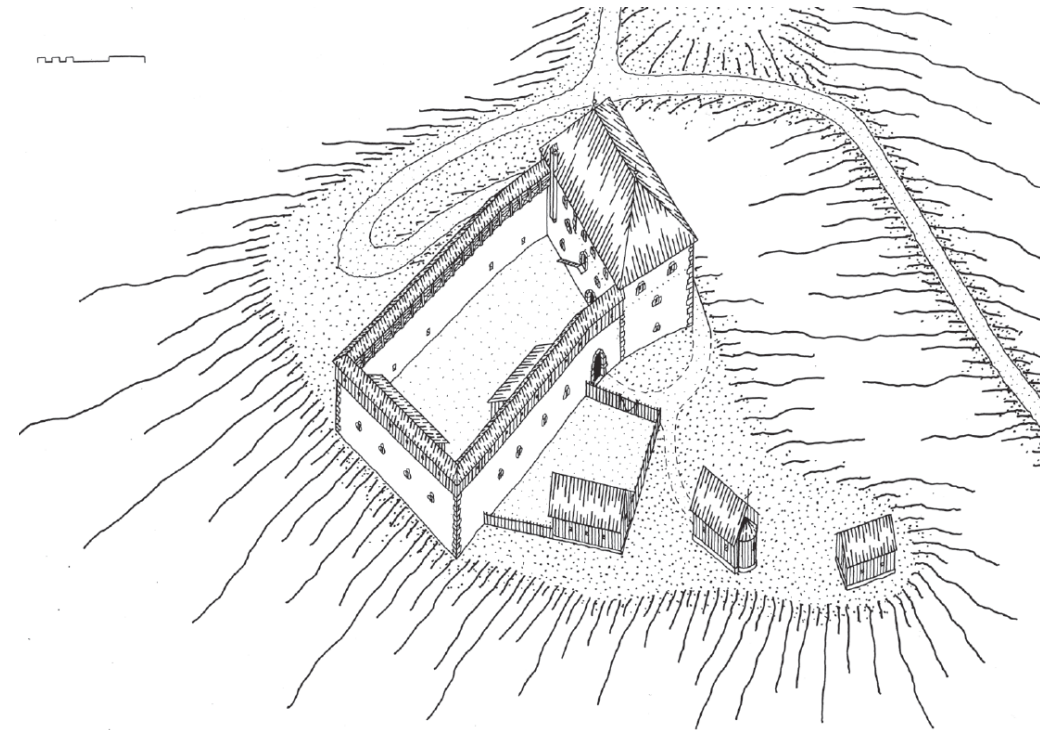
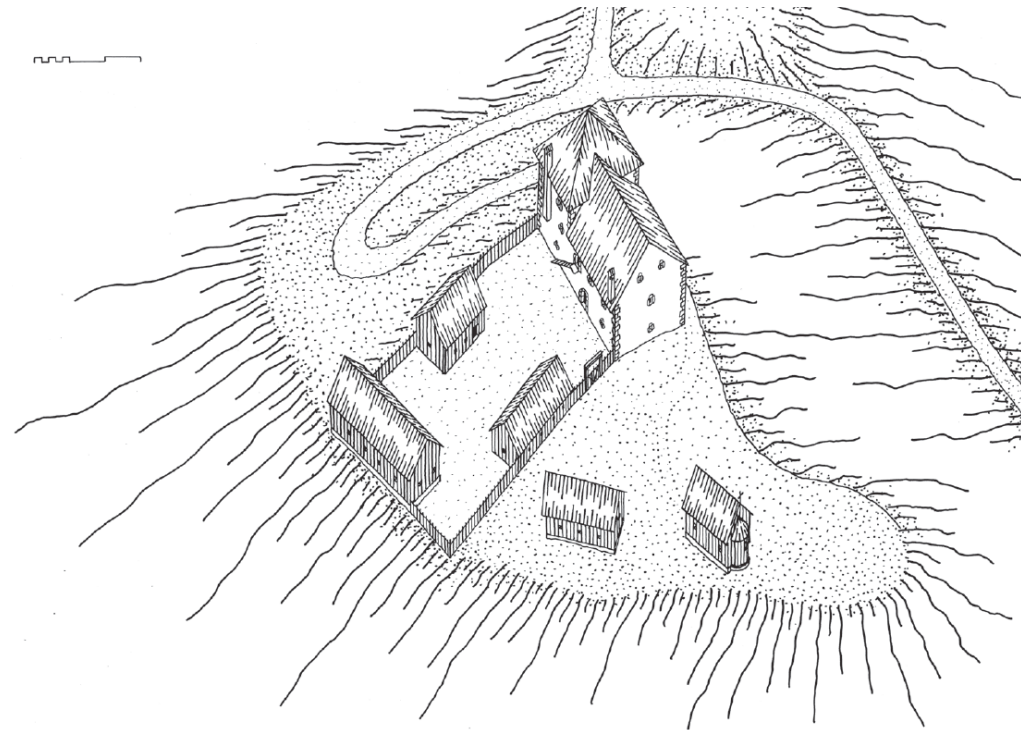
Auerspergi so vztrajali na Turjaku tudi po nastanku Kraljevine Jugoslavije in uvedbi agrarnih reform, ki so jih hudo prizadele. Grad je tragično usodo doživel v drugi svetovni vojni, ko so se tudi Auerspergi po tisočletju bivanja v njem naposled umaknili. Septembra 1943 so se v grad zatekli pripadniki Slovenskih domobrancev in drugih protipartizanskih enot, nakar so jih napadli partizani. V zadnjem napadu na grad, ki je bil v prvih napadih poškodovan že od obstreljevanja s topovi, miniranja in ognja, so decembra 1943 zanetili požar v prvem nadstropju palacija, ta pa je grad večinoma uničil. Po vojni so zadnjemu lastniku Herwardu Auerspergu prepovedali razpolagati z imetjem, Turjaško veleposest so razdelili med tri gozdne revirje, grad pa so podržavili.

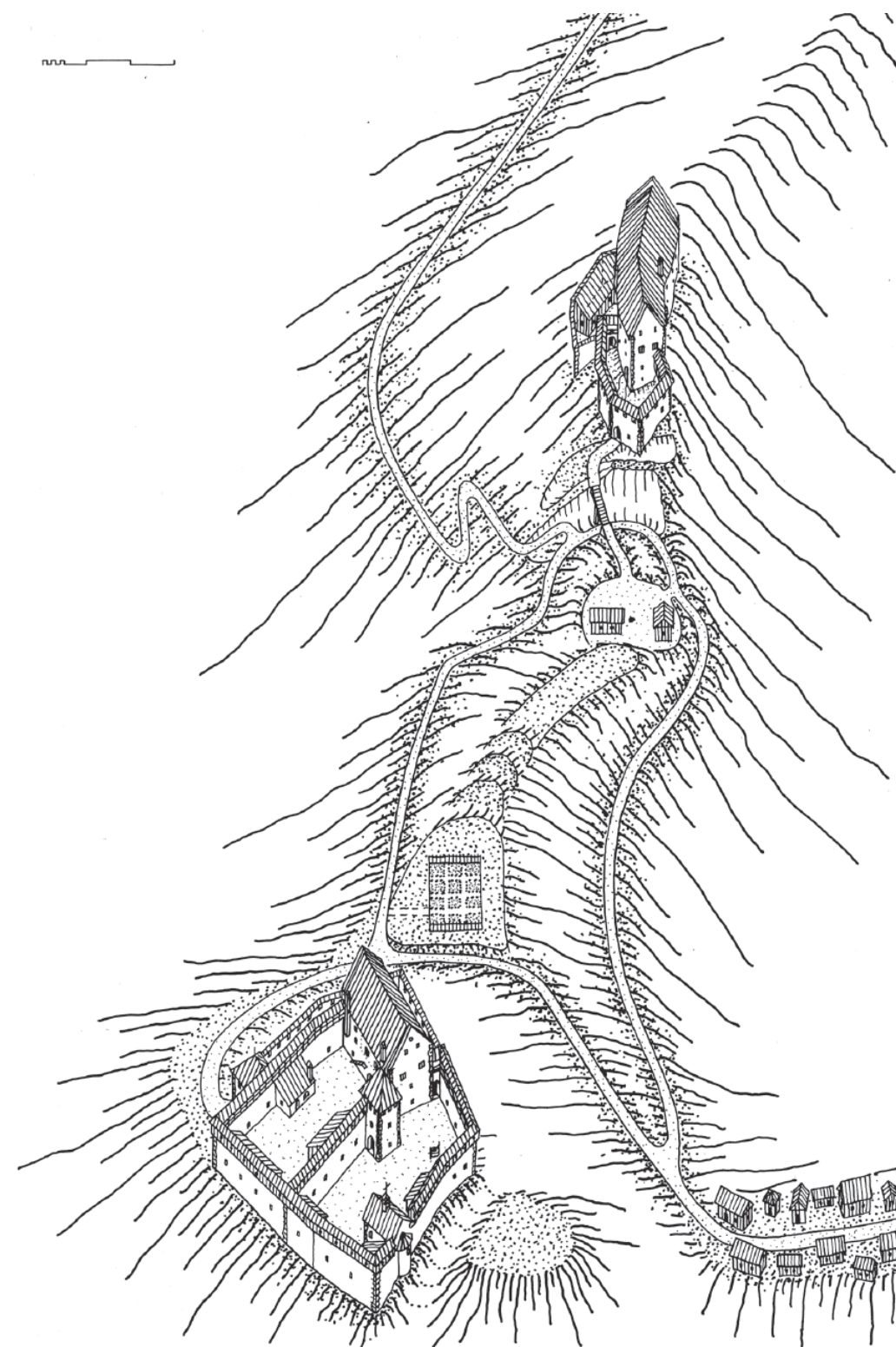
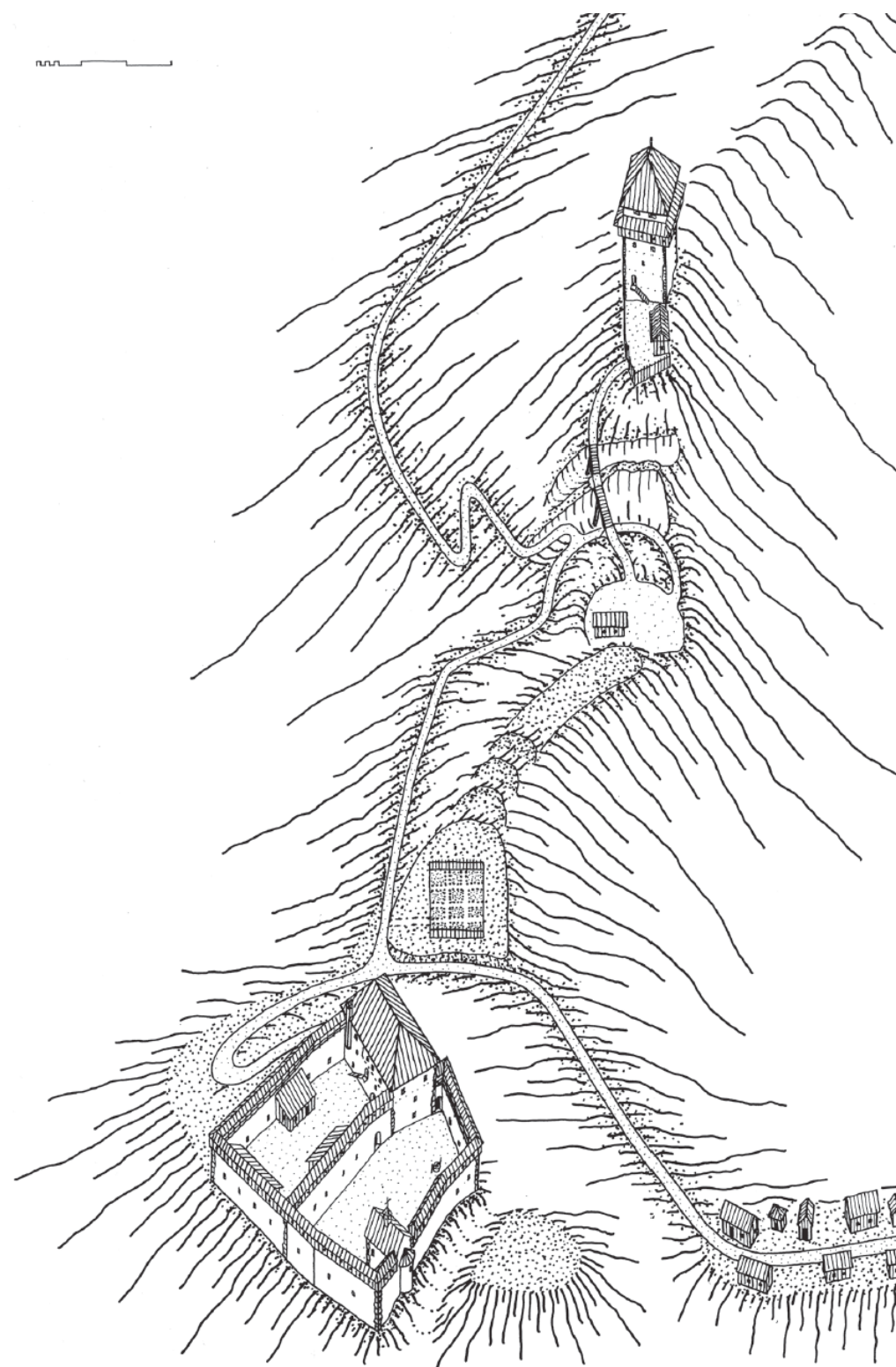
Interes za sanacijo gradu se je nato pojavil šele leta 1960, šele potem ko se je v celoti porušila večina strešne konstrukcije. Pripravili so obnovitveni koncept s ciljem, da se grad povrne v predvojne gabarite. Med leti 1960 in 1974 so nato na novo zgradili streho, porušene zidove in nekatere talne konstrukcije. 1990 je bila najprej obnovljena in znova posvečena grajska kapela, med leti 2004 in 2006 pa nato še zahodni in južni trakt gradu. Preostanek gradu in drugi deli grajskega kompleksa, na katerih so še vedno sledi rušenja, pa so predmet naloge celostne prenove, ki se bo izvedla v sklopu te naloge.

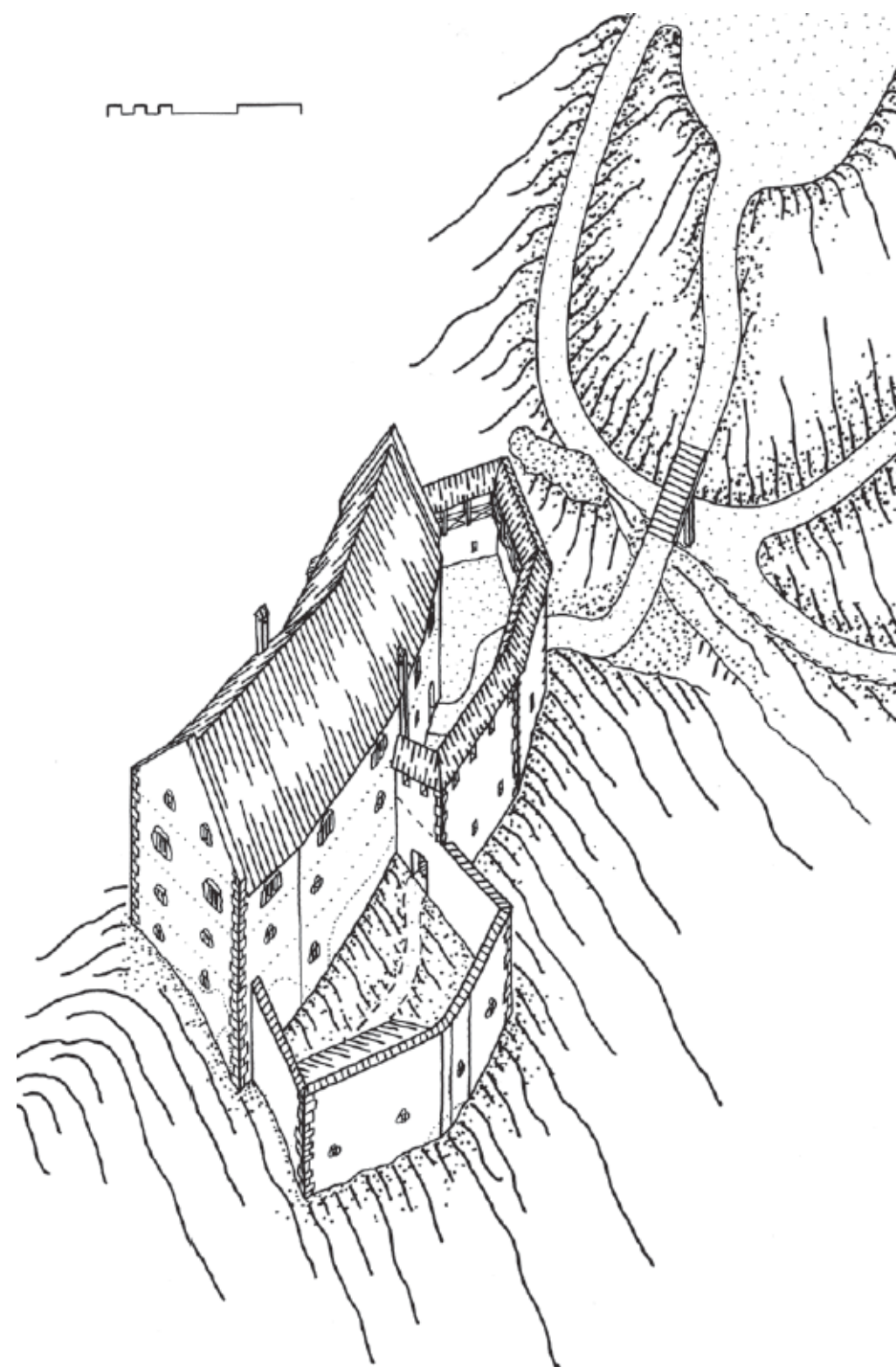
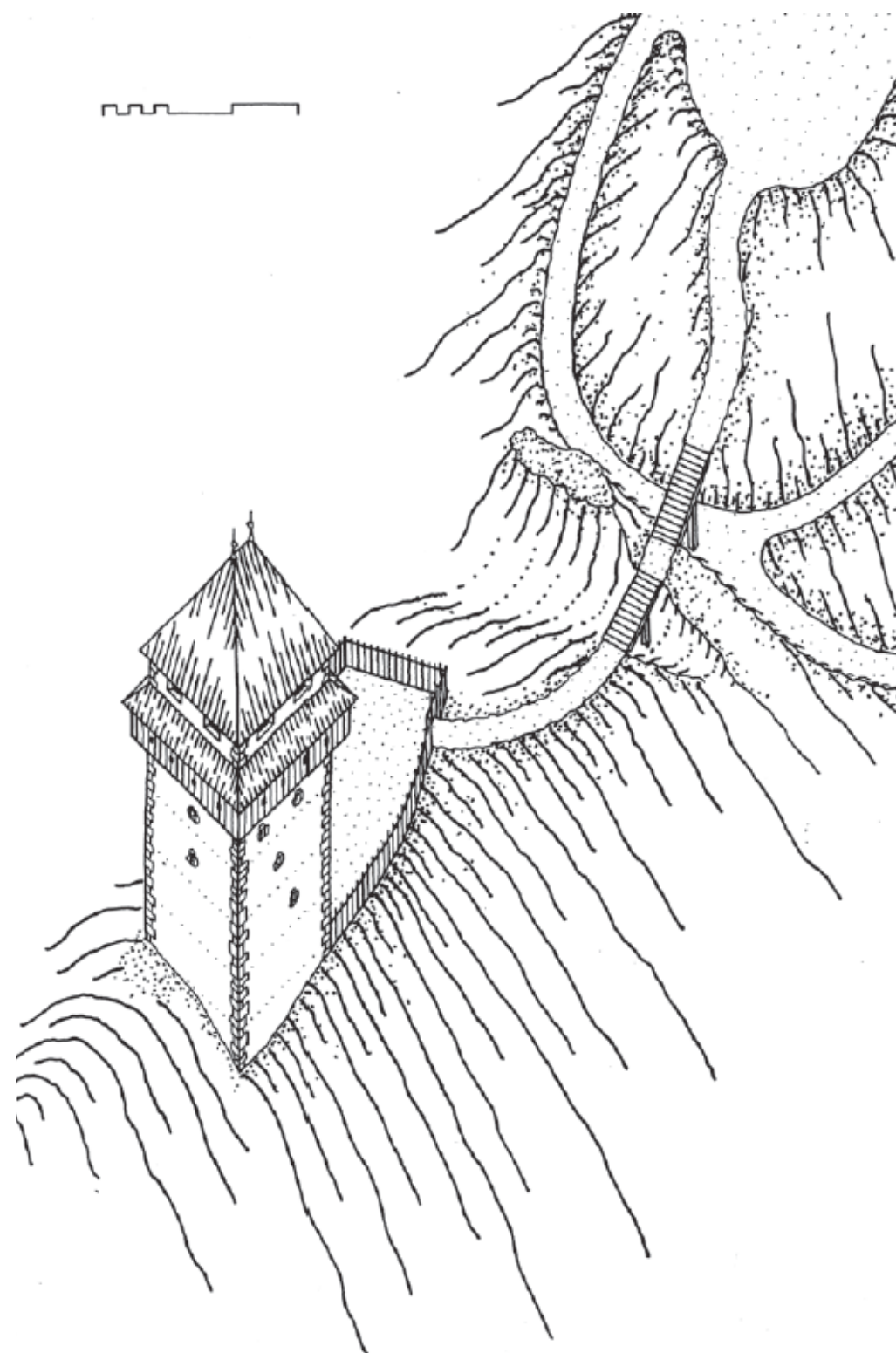

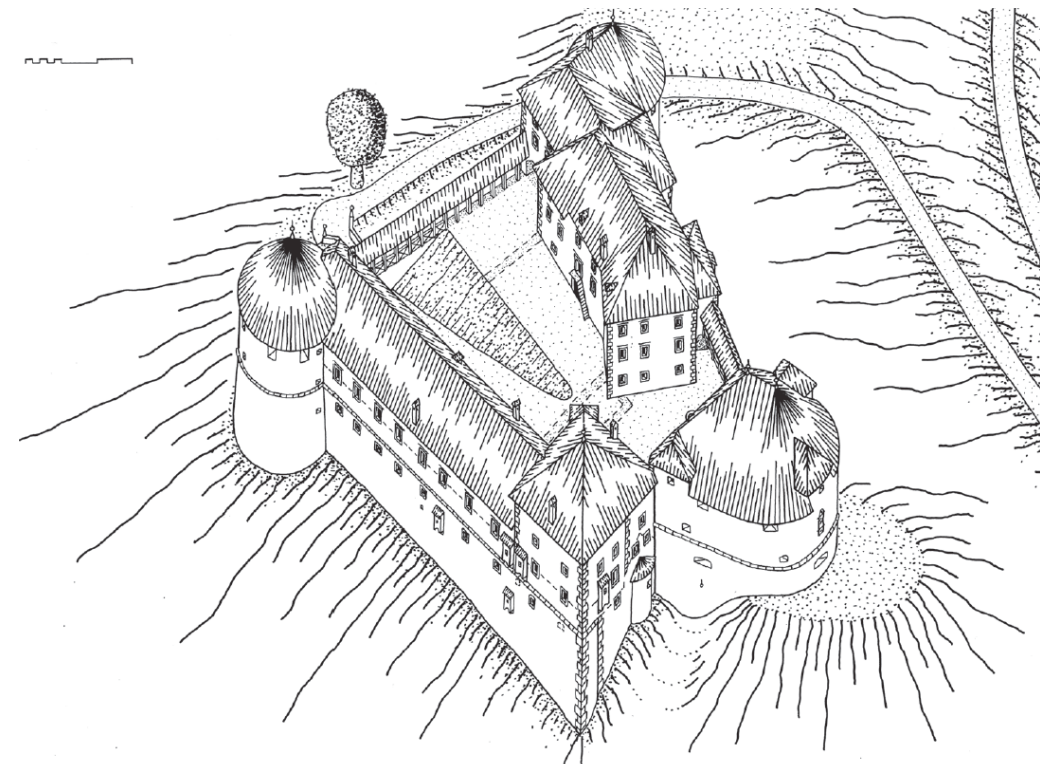
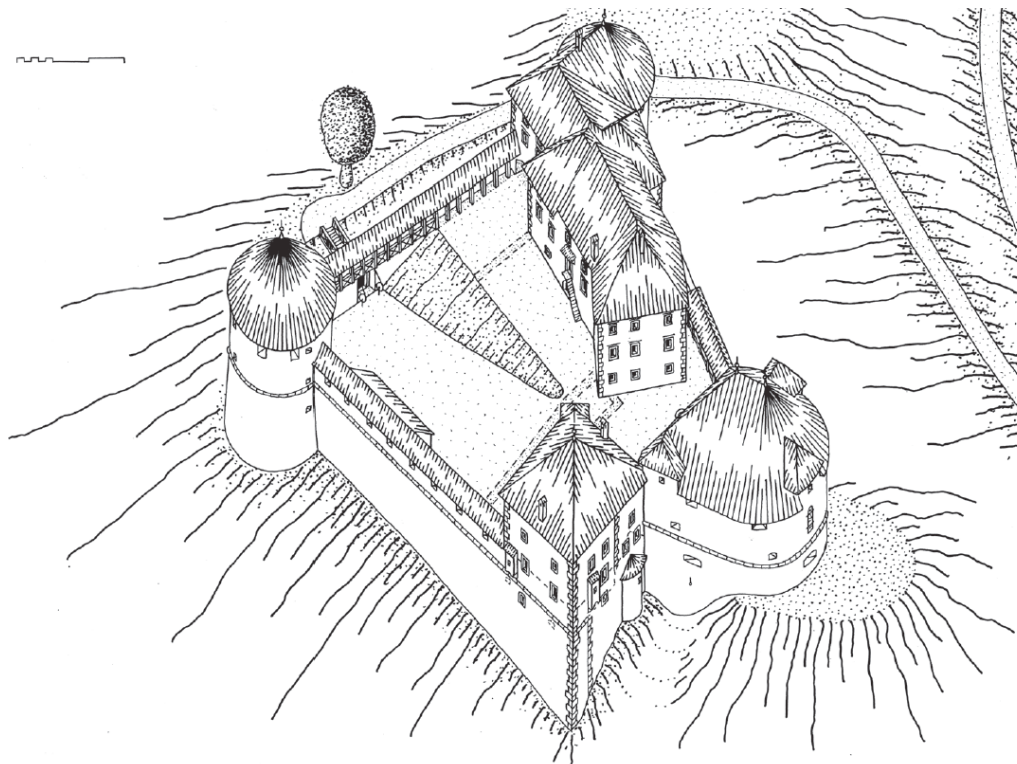
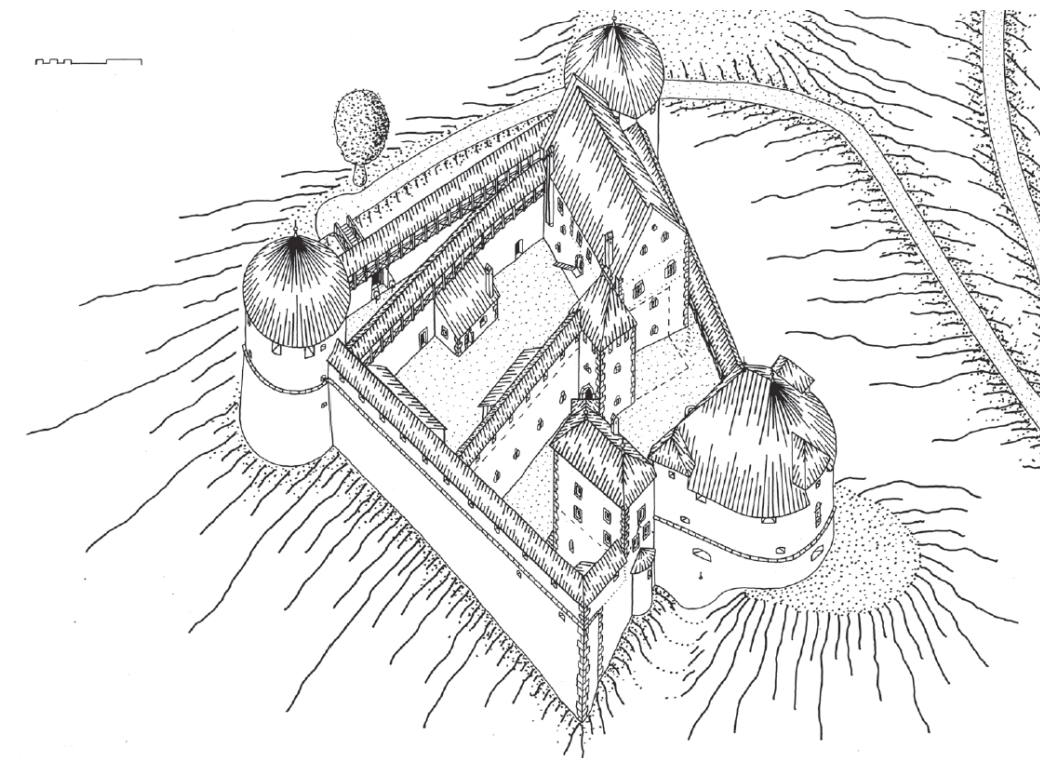
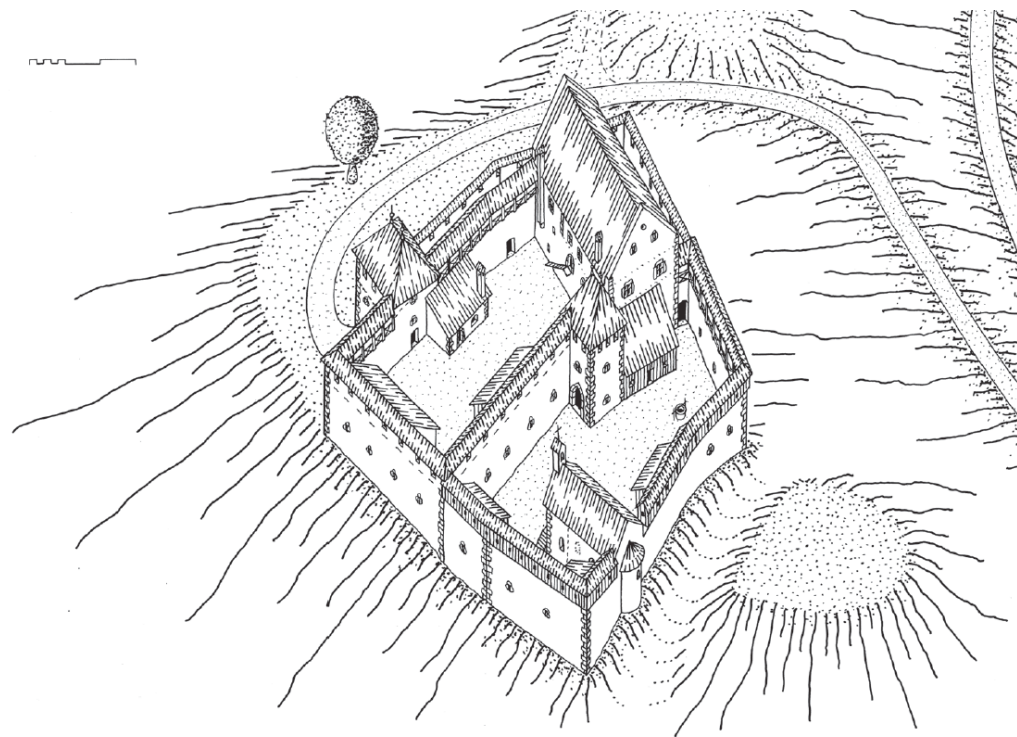

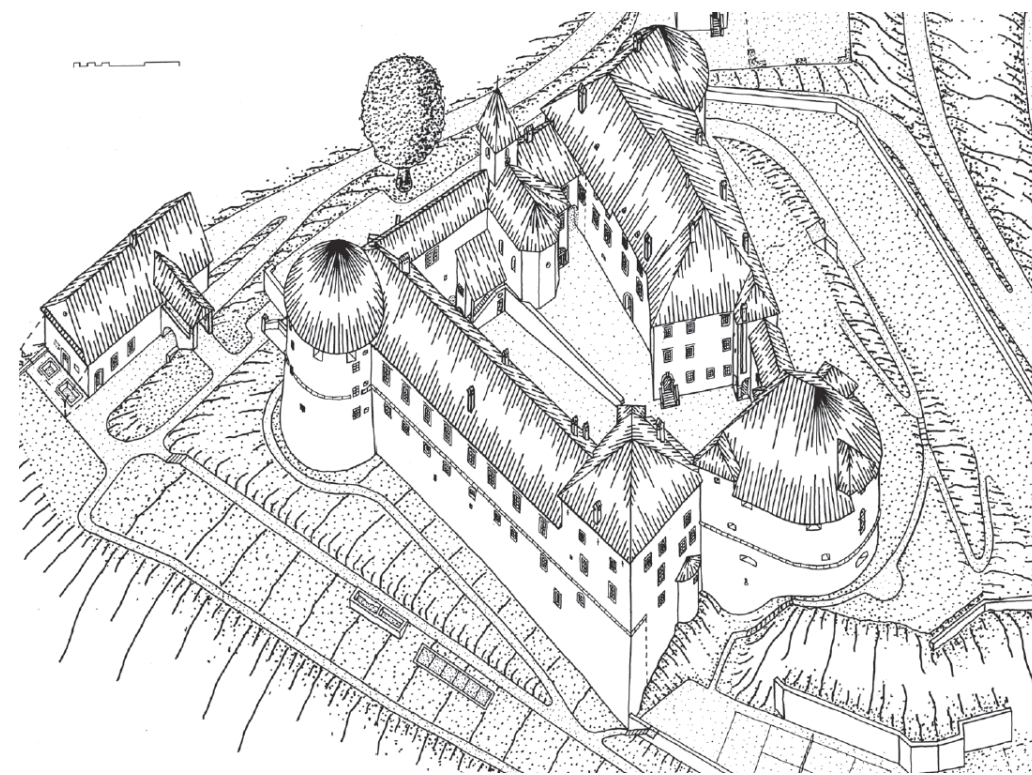
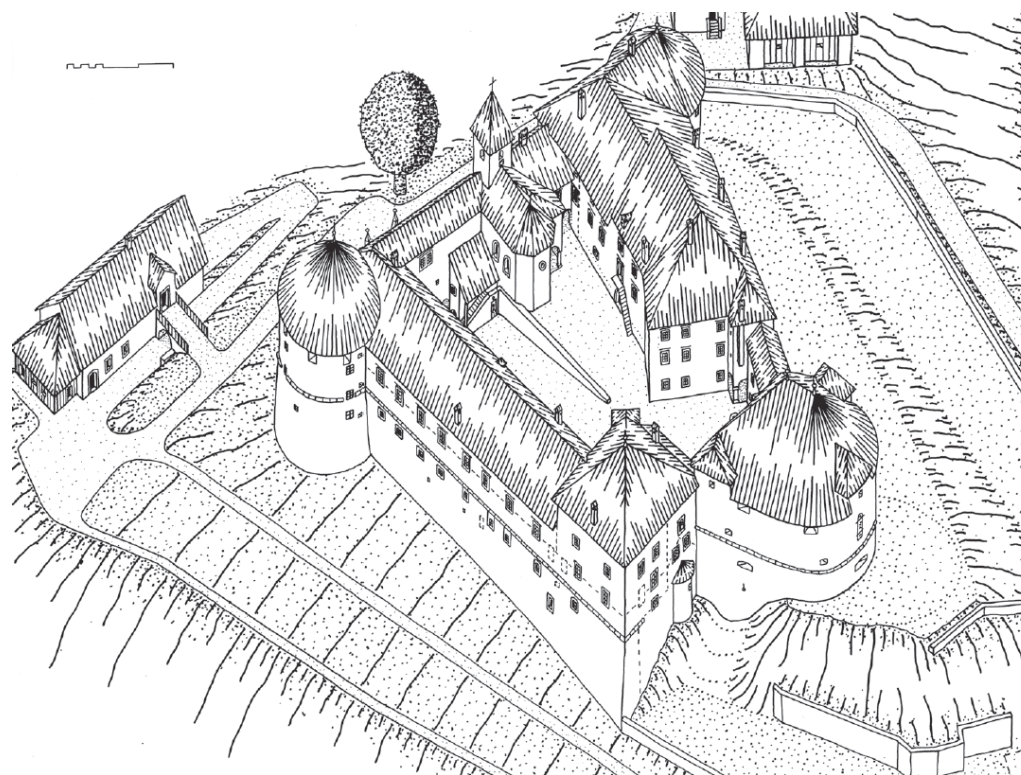
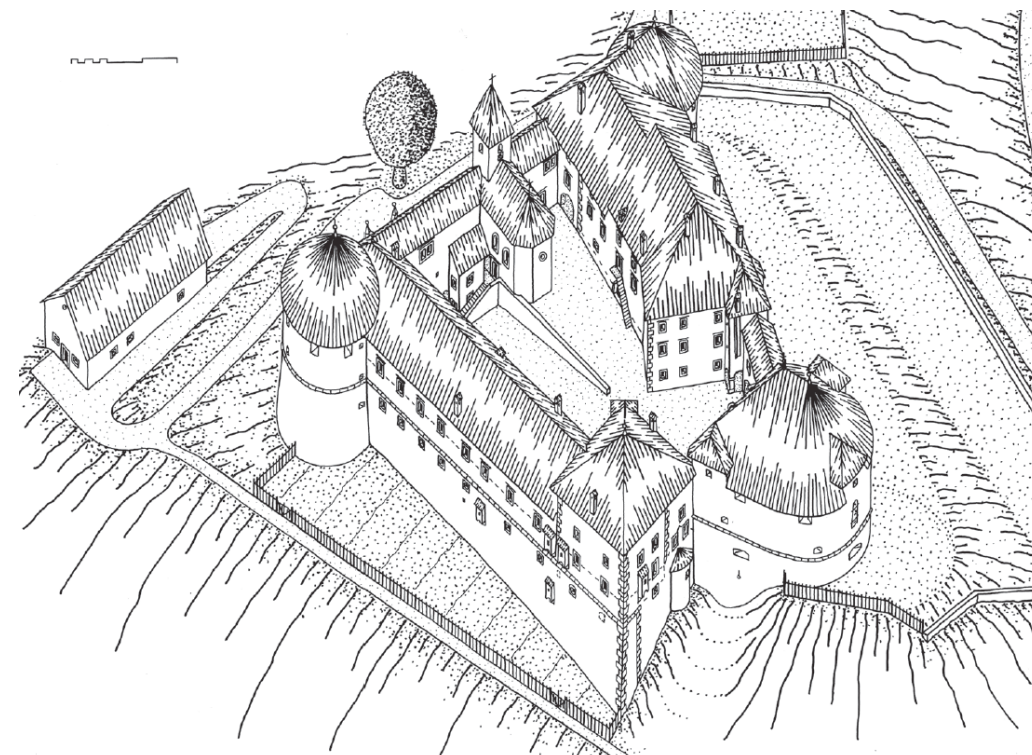
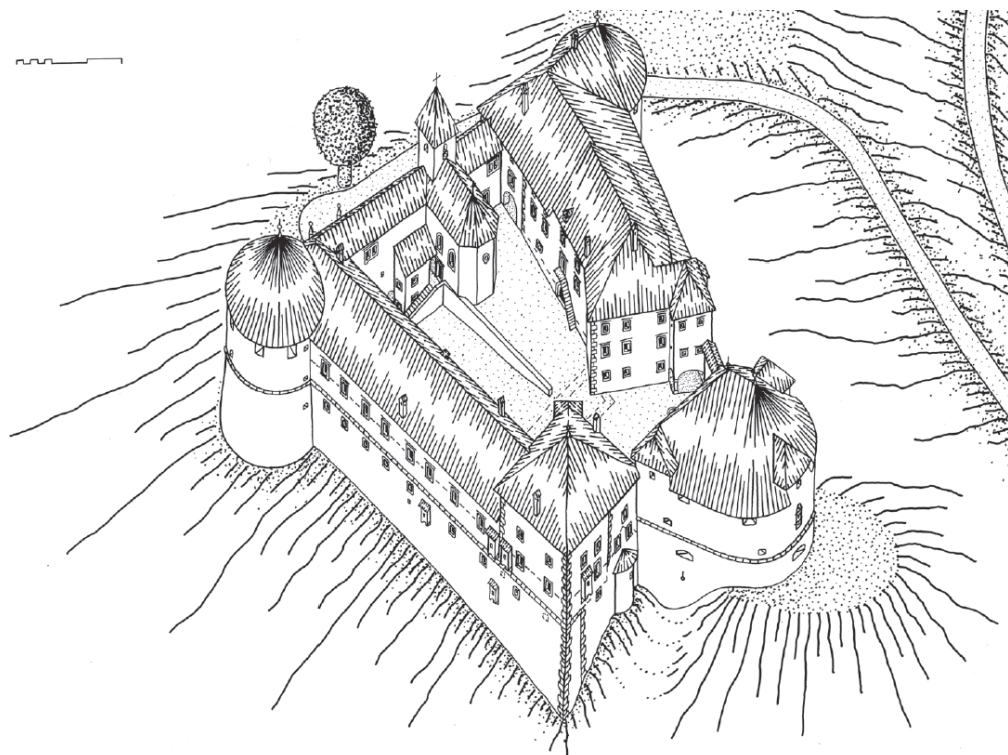
**POSKUS AKSONOMETRIČNE REKONSTRUKCIJE
GENEZE TURJAŠKIH GRADOV**
po I. Sapaču iz monografije "Grad Turjak" - založba ZRC

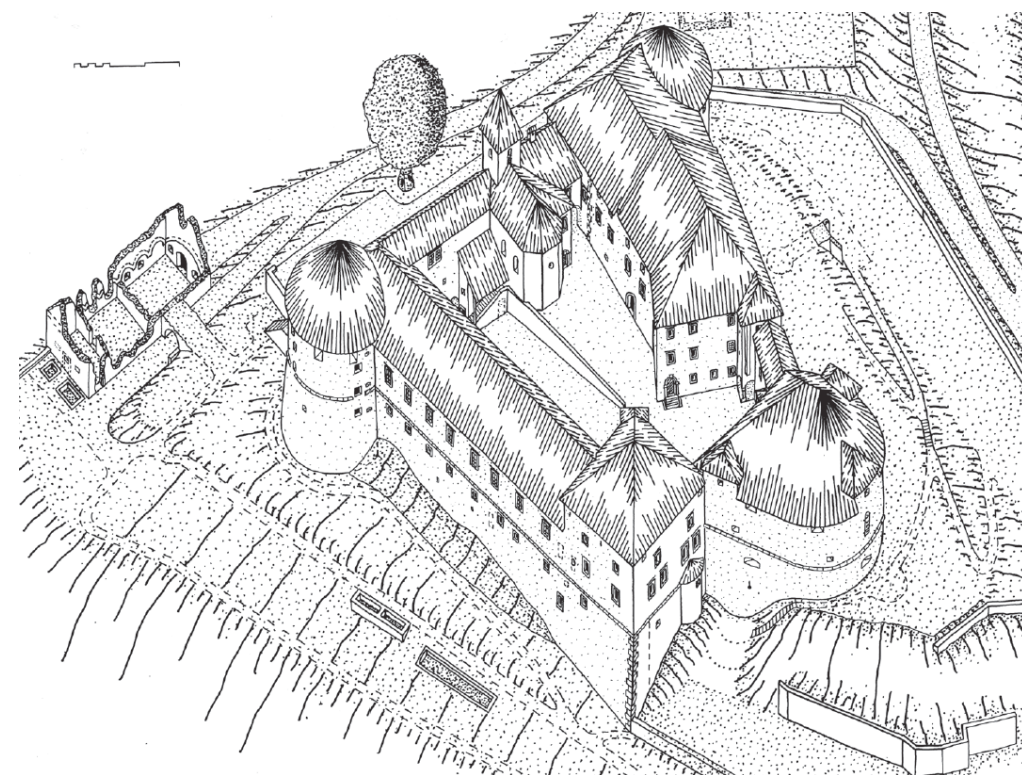
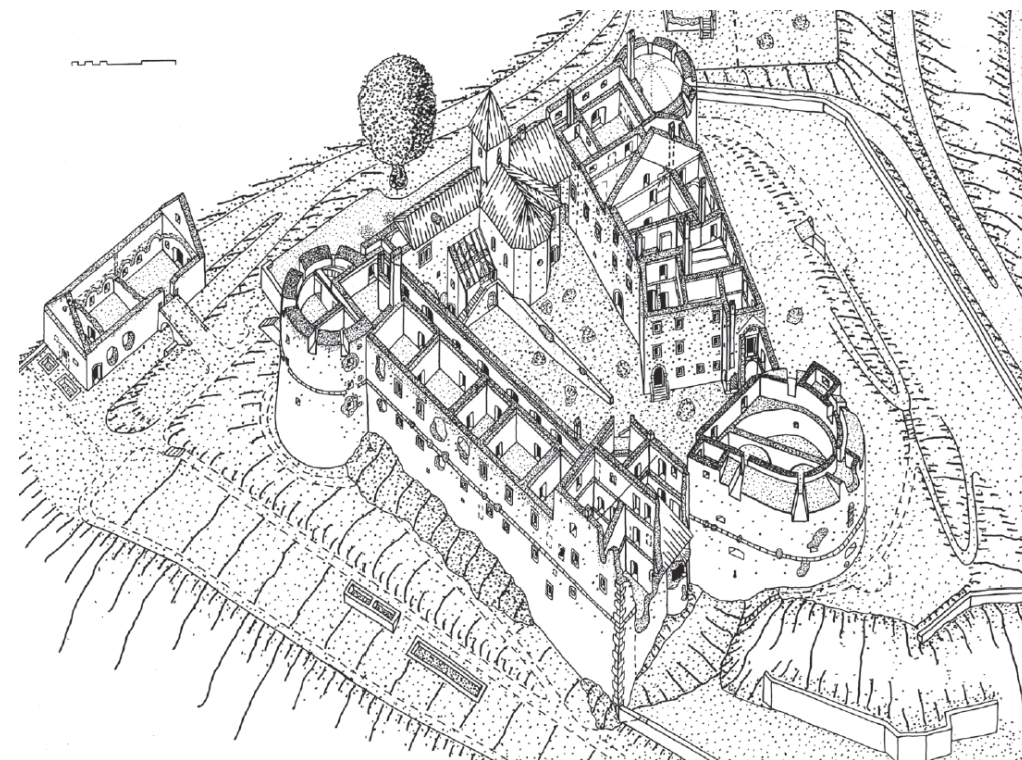
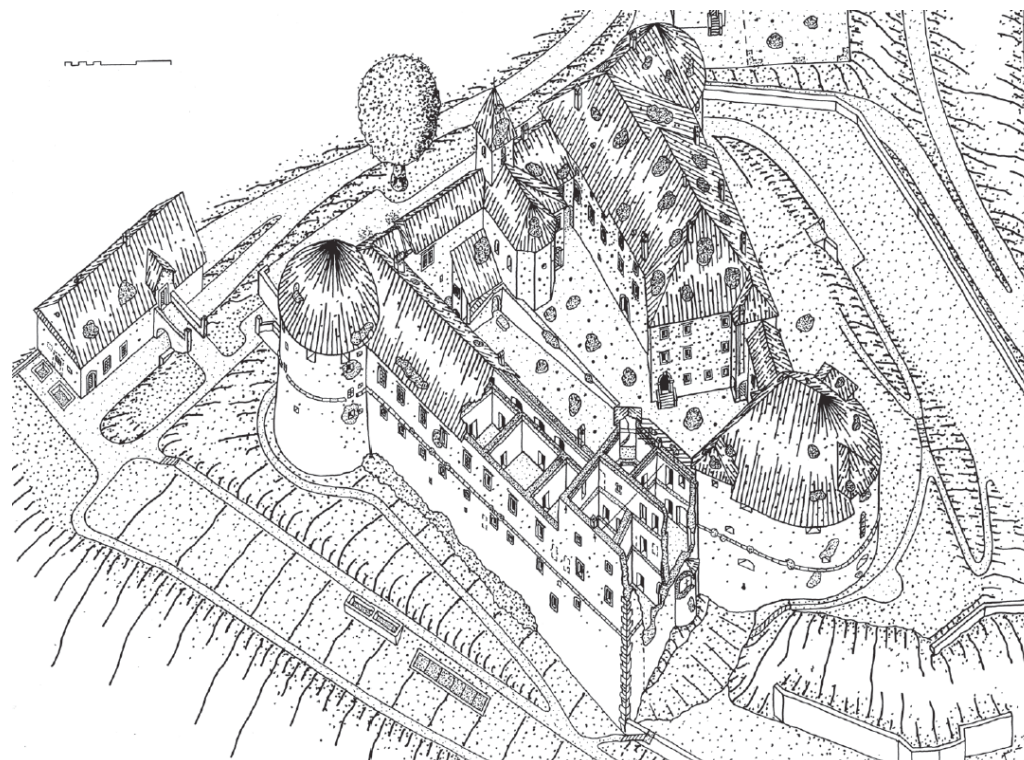

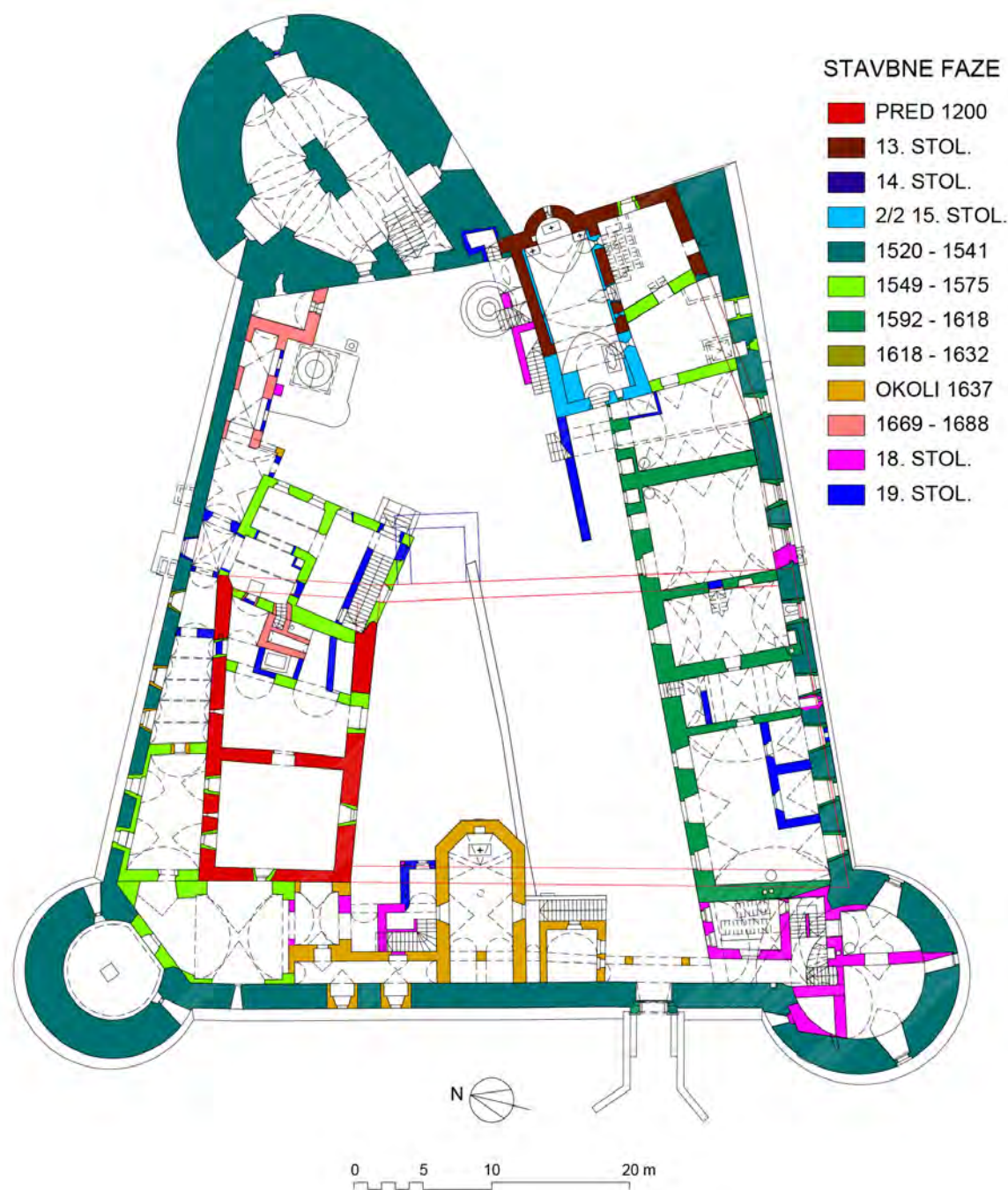

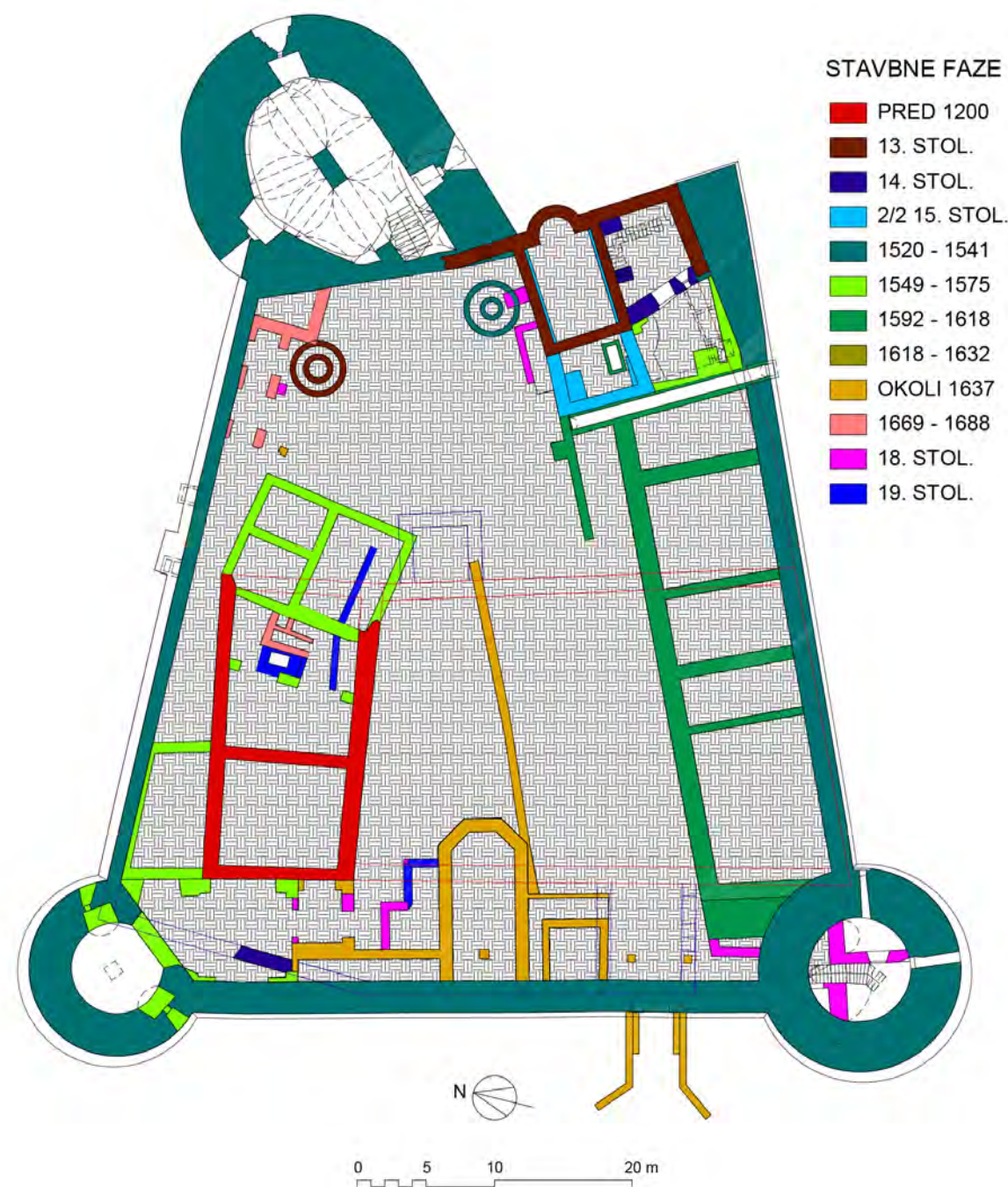

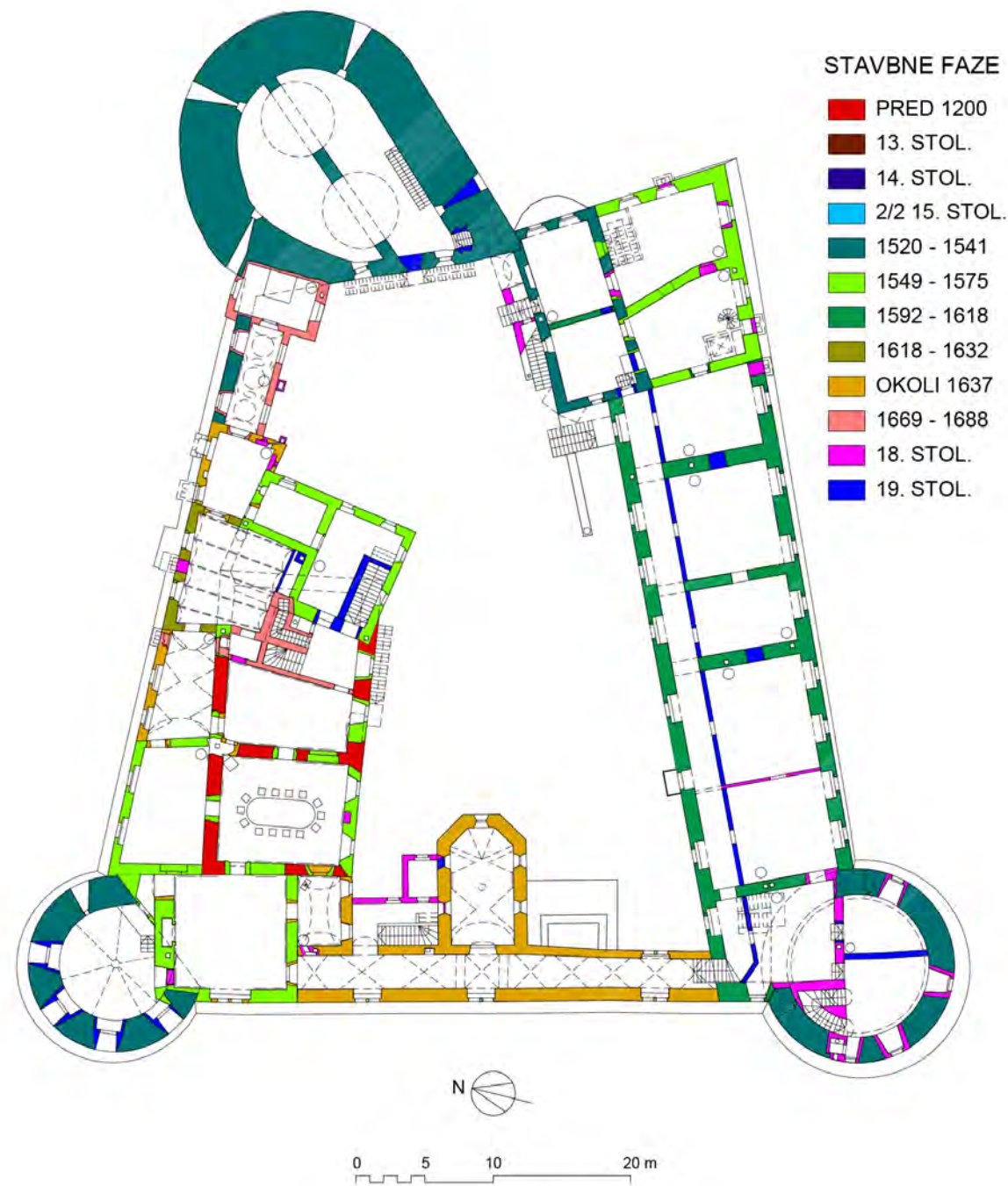
FAZE STAVBNEGA RAZVOJA
TURJAKA NA KOLORIRANIH TLOORISIH , PREREZIH IN FASADAH
 po I. Sapaču iz monografije "Grad Turjak" - založba ZRC

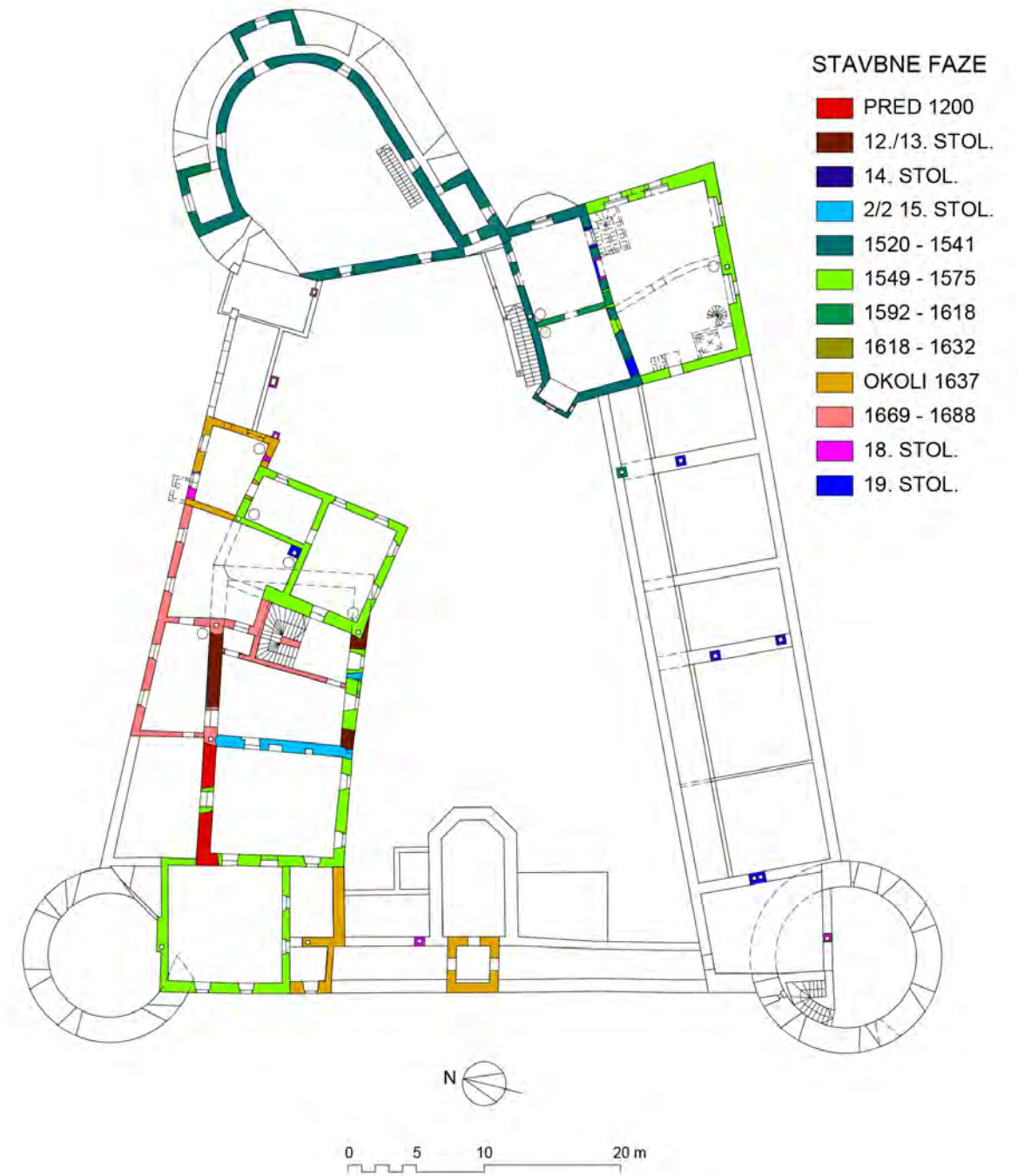
*Tloris pritličja gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
 (risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

*Tloris kleti gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
 (risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

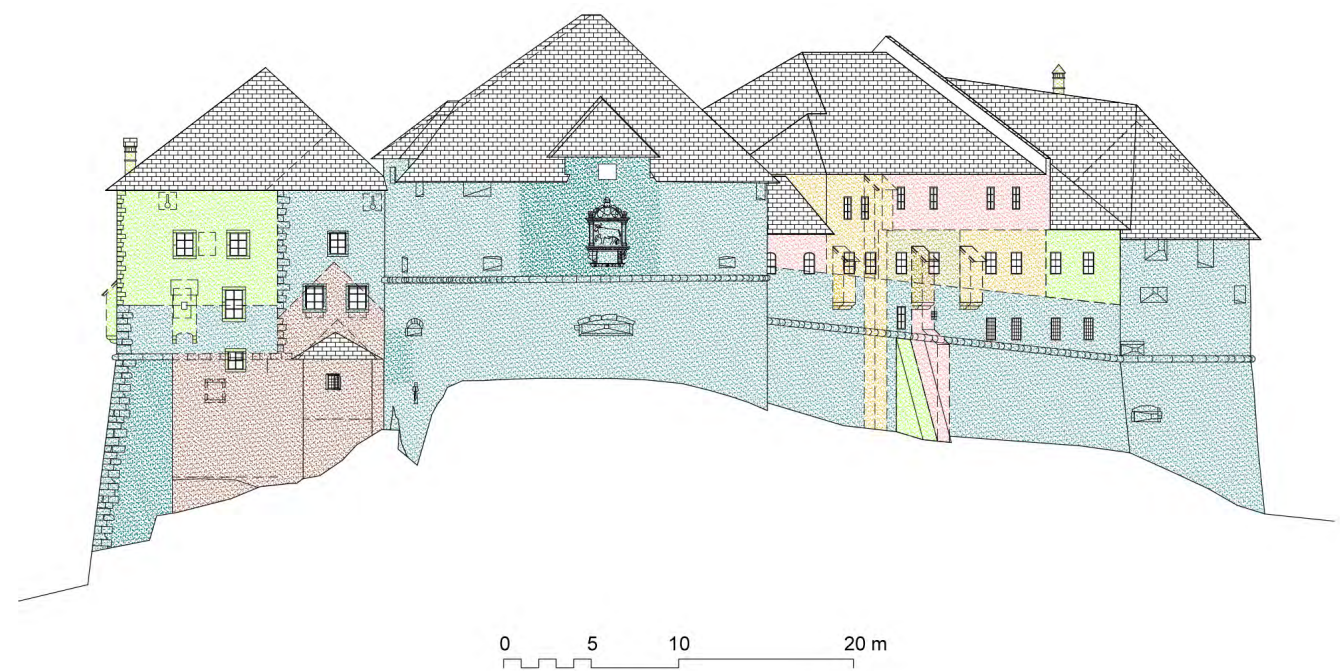
Tloris prvega nadstropja gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja (risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)

Tloris drugega nadstropja gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja (risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)

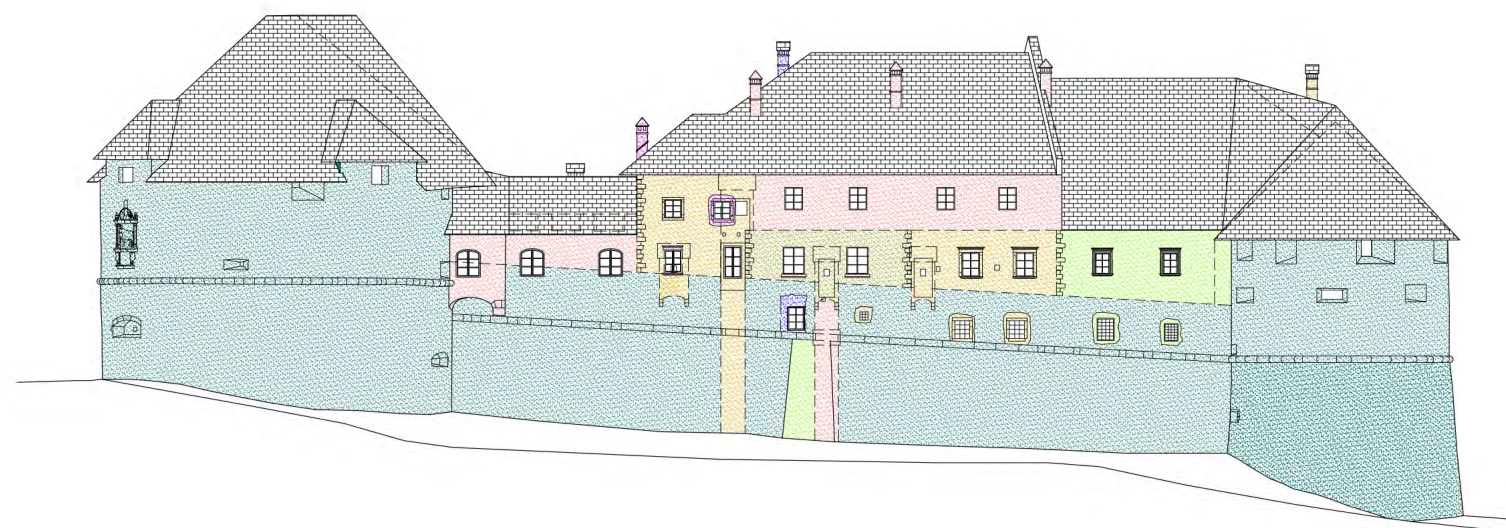
STAVBNE FAZE

- PRED 1200
- 13. STOL.
- 14. STOL.
- 2/2 15. STOL.
- 1520 - 1541
- 1549 - 1575
- 1592 - 1618
- 1618 - 1632
- OKOLI 1637
- 1669 - 1688
- 18. STOL.
- 19. STOL.

IGOR SAPAČ: ARHITEKTURNOZGODOVINSKI ORIS GRADU TURJAK

Izris vzhodne fasade gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja (risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)

GRAD TURJAK

0 5 10 20 m

*Izris severne fasade gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

IGOR SAPAČ: ARHITEKTURNOZGODOVINSKI ORIS GRADU TURJAK

*Izris zahodne fasade gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

*Izris južne fasade gradu Turjak okoli leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

STAVBNE FAZE

- PRED 1200
- 13. STOL.
- 14. STOL.
- 2/2 15. STOL.
- 1520 - 1541
- 1549 - 1575
- 1592 - 1618
- 1618 - 1632
- OKOLI 1637
- 1669 - 1688
- 18. STOL.
- 19. STOL.

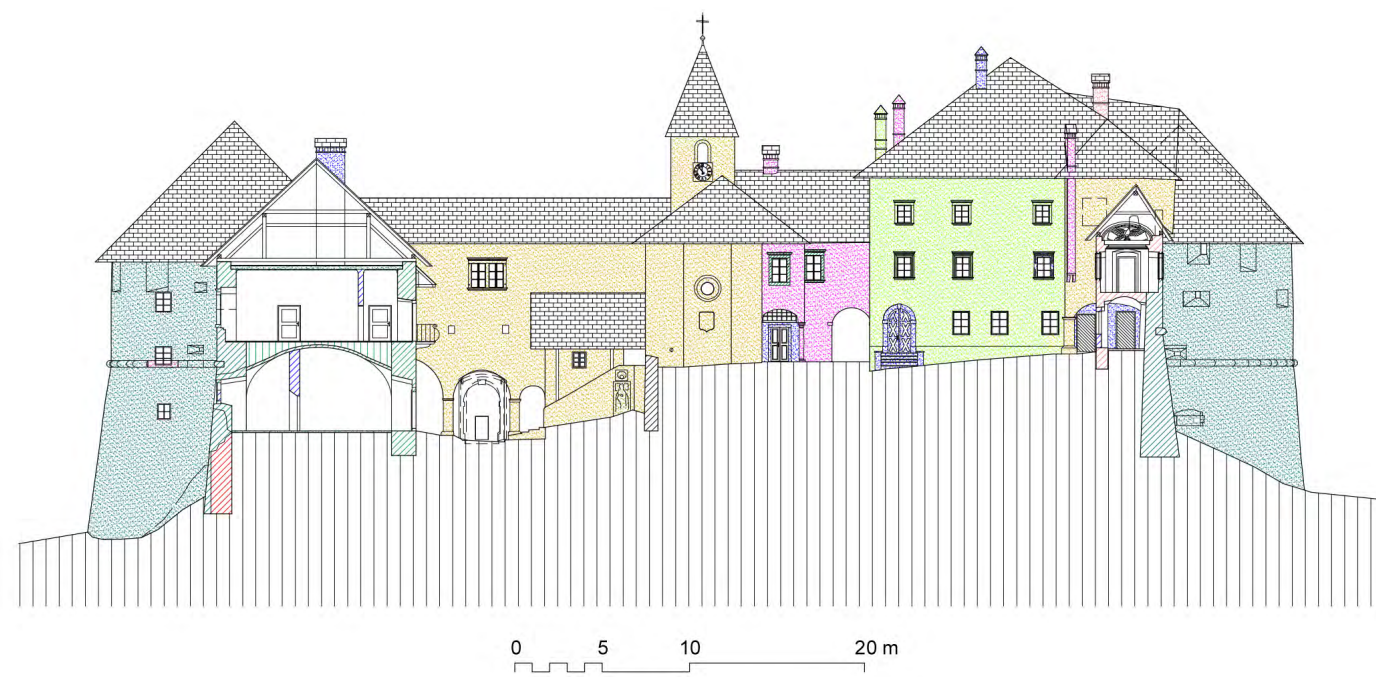

IGOR SAPAČ: ARHITEKTURNOZGODOVINSKI ORIS GRADU TURJAK

*Prečni prerez gradu Turjak proti vzhodu in vzhodna dvoriščna fasada ok. leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

*Prečni prerez gradu Turjak proti jugu in južna dvoriščna fasada ok. leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

IGOR SAPAČ: ARHITEKTURNOZGODOVINSKI ORIS GRADU TURJAK

*Prečni prerez gradu Turjak proti zahodu in zahodna dvoriščna fasada ok. leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

*Prečni prerez gradu Turjak proti severu in severna dvoriščna fasada ok. leta 1941 z barvno označenimi fazami stavbnega razvoja
(risal: Igor Sapač, 2019, na osnovi fotogrametričnih posnetkov Geodetskega inštituta Slovenije iz leta 2001)*

IZHODIŠČA

OPIS LOKACIJE

Grad Turjak ima strateško lego na skalnati vzpetini nad Želimeljsko kotlino na skrajnem južnem robu Ljubljanske kotline.

Dostop na lokacijo je sledeč: z glavne ceste Ljubljana – Kočevje se odcepi cesta (454011, 404052), ki po pobočju navzdol vodi skozi vas Turjak, od nje pa se nazadnje odcepi še dostopna cesta (954031), ki vodi mimo objektov lovskega doma in se zaključi v peščenem parkirišču pred vhodom v grad.

S parkirišča se dostopa na notranje grajsko dvorišče, od koder so nato dostopi v že prenovljen sklop zahodnega in južnega krila, ter v severno krilo in v bastijo.

Prenovljeni sklop zahodnega in južnega krila je v najemu. V osnovi se tam vrši muzejska dejavnost, ki temelji na razstavni zbirki na temo srednjeveškega viteštva, vsi spremljevalni prostori in spremljevalni programi pa so tematsko obarvani in naravnani k prikazu srednjeveškega življenja bolj ali manj skozi prizmo sodobne popularne kulture (viteška dvorana, »krčma«, instalacija grajske ječe, instalacija lutk menihov v grajski kapeli...). Poleg muzeja sta v prenovljenem sklopu gradu tudi poročna dvorana v zahodnem krilu in restavracija/gostinski lokal v južnem, ki deloma uporablja tudi notranje dvorišče. Najemnik organizira tudi občasne dogodke – tematske festivale oz. prireditve.

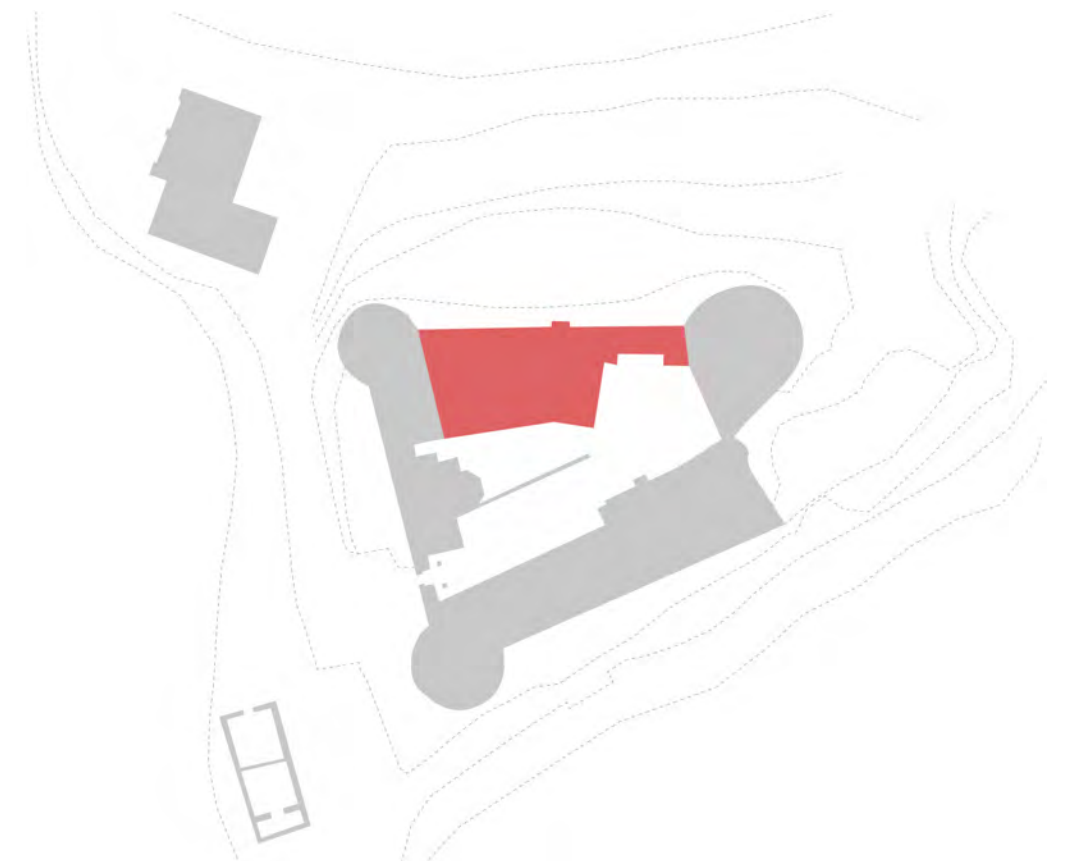
Severno krilo in bastija sta v nekakšnem »stabiliziranem« ruševinskem stanju.

Poleg grajske stavbe se na jugozahodu območja, pod ploščadjo, na kateri je trenutno parkirišče, nahaja ruševina nekdanjega objekta konjušnice oz. oranžerije, do katere se dostopa po dvoramnem stopnišču. Med ruševino in jugozahodnim vogalom gradu je še ohranjen okvirni višinski nivo nekdanje parkovne ureditve. Ob južni fasadi gradu je ruševinski material preraslo samoniklo rastje. Gozdna meja se je premaknila precej bližje objektu kot je bila izvirno, ostanki nekdanjih parkovnih ureditev so slabo vidni. Ob severni fasadi sta dobro ohranjeni terasi z vhodom v ledenico in z delno ohranjenim lipovim drevoredom. Severozahodno od gradu na drugi strani dostopne poti sta objekta lovskega doma mlajšega izvora.

STANJE STAVBNEGA FONDA SEVERNO KRILO in BASTIJA

Grad Turjak je bil hudo poškodovan v drugi svetovni vojni. Leta 1943 so bili v požaru uničeni skoraj vsi leseni deli gradu, tudi ostrešje in stropne konstrukcije. V severnem krilu in na bastiji je bilo skoraj v celoti porušeno celotno 2. nadstropje z ostrešjem, v povezovalnem delu med njima tudi 1. nadstropje, požgani so bili stropovi, oprema, obloge itd.. Porušene so bile tudi vse vertikalne komunikacije.

S sanacijo se je začelo v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, ko se je 2. nadstropje rekonstruiralo, kjer je bilo mogoče z izvirnim materialom, postavilo novo streho in nove talne oz. stropne konstrukcije, ki so izvedene z armiranim betonom in opečnatimi polnili (»sistem super«) in z izvirnimi zidovi povezane z AB protipotresnimi vezmi. Izjema sta vogalni prostor ob glavnem vhodu v severno krilo in nadstropje v bastiji, kjer se medetažnih konstrukcij ni rekonstruiralo, zato ju danes doživljamo kot večvišinska prostora, ki se raztezata vse do ostrešja. Od časov sanacije dalje je ta sklop gradu v nekakšnem »stabiliziranem« ruševinskem stanju (verjetno obstaja strokovni termin za to). Na fasadi se je v celoti odkrušil? omet, vidne so sledi obstreljevanja. Kamnite obloge okoli okenskih odprtín so skoraj v celoti izgubljene, pod nekaterimi okenskimi odprtinami so se zidovi odkrušili. S fasada in fasada ob vhodu v palacij sta obraščeni s plezalkami. V notranjosti so le še mestoma in v fragmentih ohranjene stenske poslikave ter nekateri elementi izvirne zidave.

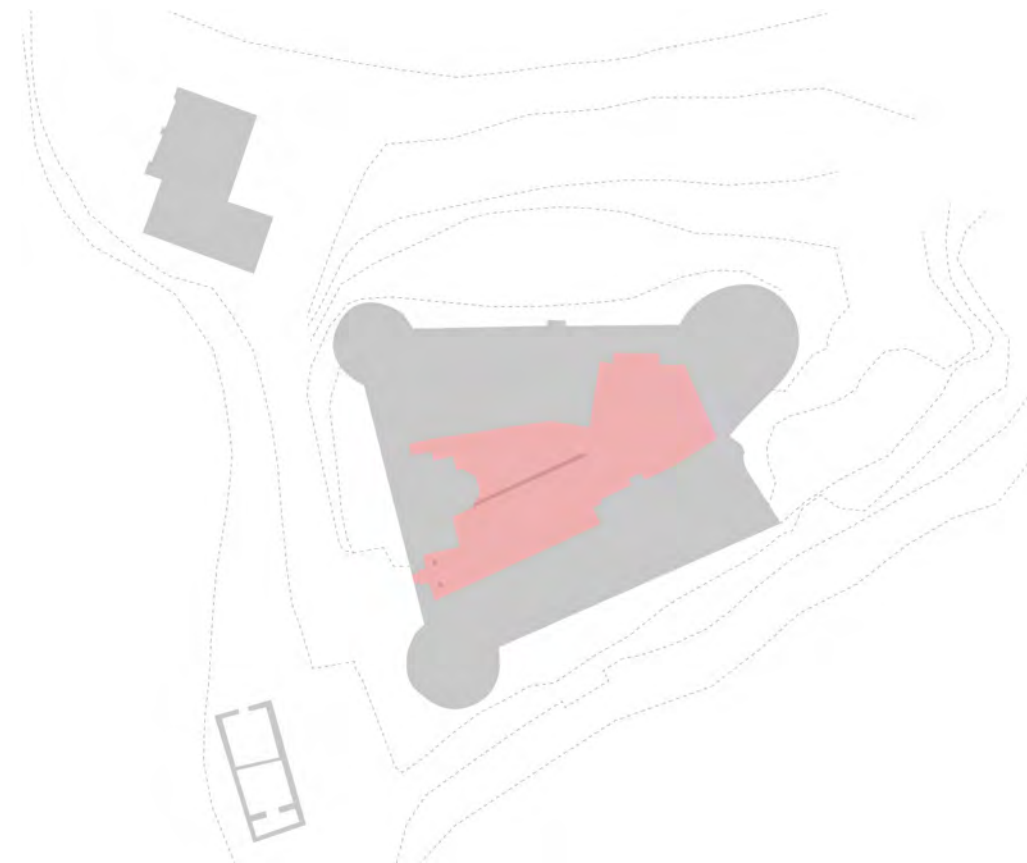

NOTRANJE DVORIŠČE (atrij)

Notranje dvorišče je v grobem zasnovano v dveh višinskih nivojih – nižjem ob vhodu v grad in višjim ob bastiji, ob vhodu v severni trakt in ob kapeli. Teren se torej od vhoda zvezno vzpenja proti vzhodu oz. proti bastiji, od koder se potem bolj ali manj ravno nadaljuje mimo severnega trakta do kapele. Nivoja sta med seboj ločena s kamnitim opornim zidom, ki poteka po sredini dvorišča v smeri Z-V.

Notranje dvorišče je peščno, ponekod zaraslo s travo in samoniklim rastlinjem. Na mestu, kjer je v J traktu restavracija/gostinski lokal, sta za potrebe zunanjih miz vzdolž grajske stavbe postavljena leseni pod in lesena nadstrešnica s platneno streho. Drugih oblikovnih posegov na dvorišče ni bilo, na njem se pojavljajo le rekviziti in oprema za občasne dogodke. Dostop do severnega trakta je zaradi varnosti onemogočen s provizorično steno.

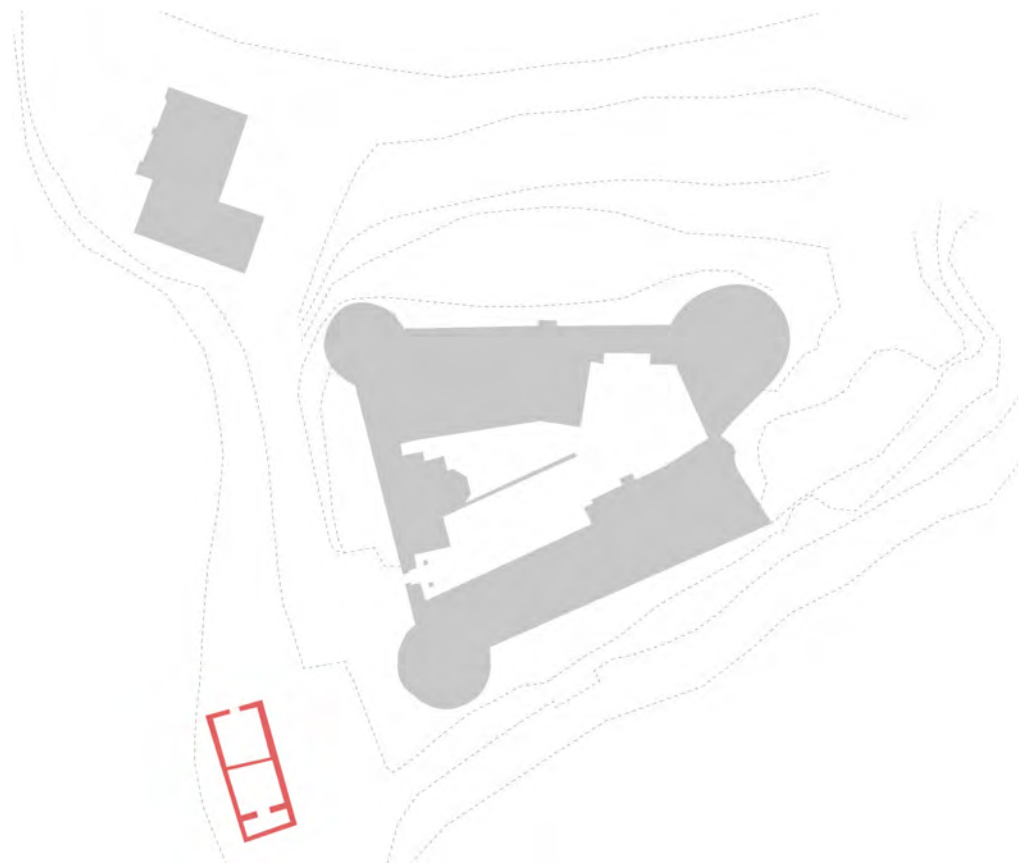

KONJUŠNICA (oranžerija)

Objekt konjušnice v izvorni podobi se da zaslutiti le še na fotografijah iz predvojnega obdobja. Poškodb na objektu, nastalih v drugi svetovni vojni, se nikoli ni saniralo, zato je objekt danes v ruševinskem stanju.

Deloma so ohranjeni le kamniti obodni zidovi z nekaterimi odprtinami, dostopni mostovž in stena, ki objekt deli v prečni smeri. Ruševina je bila močno preraščena, rastline so verjetno še dodatno oslabile že tako šibke zidove. S parkirišča do konjušnice vodi kamnito dvoramno stopnišče, ki je v dobrem stanju, poti in teren neposredno ob ruševini pa se že zlivajo z raščenim terenom.

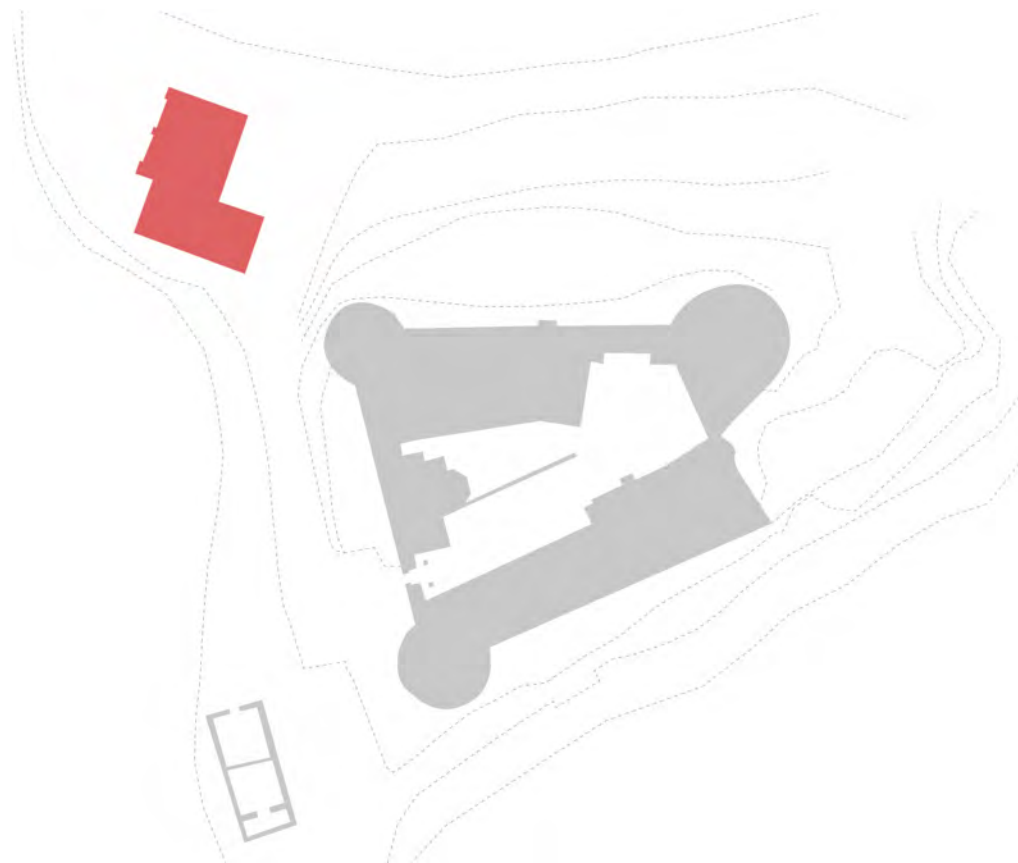

LOVSKI DOM (lokacija nekdanje jahalnice)

Lovski dom sestavljata dva objekta mlajšega izvora (20. stol.), tlorisno postavljena v obliki črke L, ki ju je do nedavnega uporabljalo lokalno lovsko društvo, in sta zato v dobrem stanju. Pri prvem, zidanem objektu z dvokapno streho, gre predvsem od zunaj za okvirno rekonstrukcijo objekta, ki je stal na istem mestu.

V njem so nastanitvene kapacitete s kuhinjo in z jedilnico za potrebe lovskega društva. Leseni del, pokrita dvorana s šotorasto streho, je bil dozidan kasneje. Zidani objekt je podkleten, leseni pa ne, zato razliko v nivojih etaž na zadnji fasadi premošča zunanje stopnišče. Odprti prostor na prednji strani, ki ga na eni strani objemata objekta in na drugi zamejuje cesta, je tlakovan.

STANJE ODPRTEGA PROSTORA

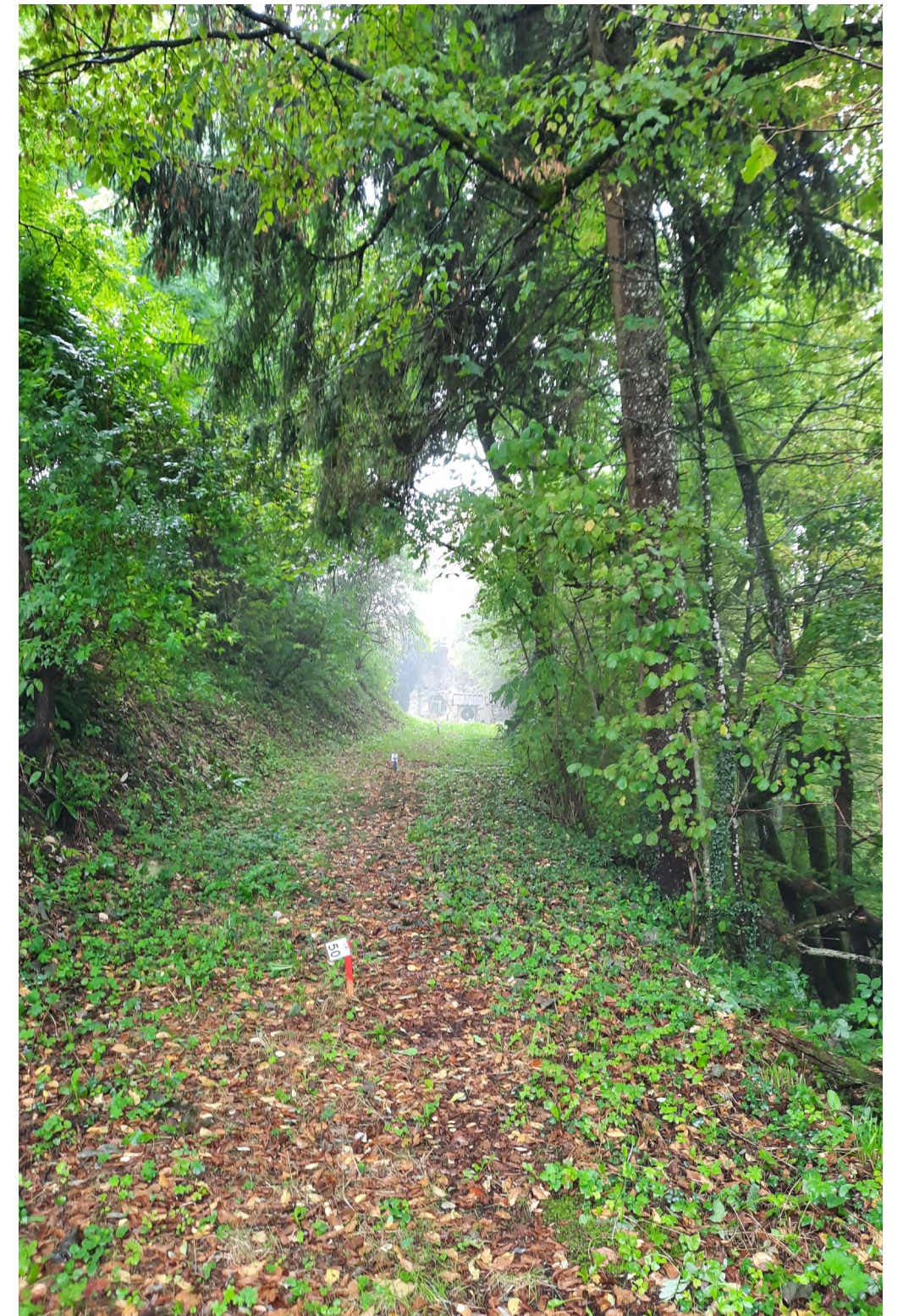
O obsegu nekdanjih ureditev v okolici gradu se da sklepati iz arhivskega gradiva in iz predvojnih fotografij. Pred vhodom v grad se je za lažji dostop in za potrebe parkirišča močno nasipalo izvorni potek terena, zato sta se izgubila plitvi jarek ob grajski stavbi in mostovž, ki je omogočal dostop do glavnega vhoda. Tudi glavni portal je bil ob rekonstrukciji razširjen glede na izvirnega. Ohranjena je velika votla lipa na V robu parkirišča. Od tod se po dvoramnem kamnitem stopnišču, ki je dobro ohranjeno, a domnevno spremenjeno, spušča na nivo konjušnice in nekdanjih južnih teras.

Ruševinskega materiala, ki je z gradu padel na pobočje pod južno steno in ga je samoniklo rastje nazadnje preraslo, se nikoli ni očistilo, zato je danes tam potek terena precej drugačen kot je bil izvirno. Izvirni nivo uparkovnih ureditev se deloma da zaznati le med konjušnico in jugozahodnim vogalom gradu, ostanki poti in stopnišč, ki so teren na tem mestu včasih delili na tri terase z izjemo škarp ob nekdanjem teniškem igrišču pa skoraj niso več vidni. Zaradi sprememb terena je otežen tudi obhod okoli gradu. Ker se čiščenja ni izvajalo, se je gozdna meja premaknila precej bližje objektu kot je bila v predvojnem obdobju, zato so vsi ostanki ureditev danes tudi skriti v gozdu.

Ob severni fasadi sta, nasprotno, ohranjeni obe terasi. Na zgornji je travnata površina, na spodnji pa sta ohranjena tudi lipov drevored in vhod v ledenico.

KOMUNALNA OPREMLJENOST

Obnovljeni deli gradu in objekta lovskega doma imajo priključke na električno in vodovodno omrežje. Obstoječi sistem ogrevanja deluje na kurilno olje.

Trenutna zmogljivost priključkov je sledeča:

Grad:

Elektrika - dovodni kabel presek 20mm, vhodne varovalke 63 A

Voda - dovodna cev 100mm, števec presek 50mm

Ogrevanje - peč 150 kW moči, gorivo kurilno olje

Lovski dom:

Elektrika - priključne varovalke 25 A

Voda - priključni števec DN 20

Ogrevanje - trda goriva/drva, začasno v dogovoru z Ministrstvom se bo letos postavilo električno peč za minimalno ogrevanje prostorov

Severni trakt, bastija in ruševina konjušnice so komunalno popolnoma neopremljeni.

PROBLEMATIKA

Zaradi stihijskega urejanja vasi Turjak, značilnega za slovenski podeželski prostor, in odsotnosti občinskih aktov, ki bi urejali področje- in varovali prostorske vrednote na območju vasi je arhitekturno in urbanistično močno degradiran dostop do gradu.

Prenova poteka parcialno. To vodi v številne funkcionalne zagate, obenem pa bi lahko prišlo do konflikta med obstoječimi dejavnostmi in željami ter cilji za grad v prihodnosti. Potreben je tudi razmislek o tem, kako bosta karakterno različni enoti gradu soobstajali v primeru, da najemnik ne bo isti.

PROGRAMSKA IZHODIŠČA

STRATEŠKI DEL (parkiranje, sprehajalne poti, povezave...)

V novi ureditvi se odstrani oz. skrajno omeji parkirišče pred vhodom v grad, saj je to ne samo pomensko in ambientalno neustrezno, pač pa tudi ne bi nudilo zadostnih kapacitet. Zato je potrebno poiskati strateško rešitev za umestitev parkirnih mest v delu vasi ob cesti Ljubljana – Kočevje in za alternativni način transporta gostov od parkirnih mest do gradu, tako da že sam dostop predstavlja postane del doživetja. Zagotovljena morajo biti parkirna mesta za avtomobile in za avtobuse ob rednem obratovanju gradu ter določeno mesto in način izvedbe začasnih parkirišč za potrebe občasnih dogodkov.

STAVBE

SEVERNI KRILO (PALACIJ)

V Severno krilo gradu se bo umestilo butični štirizvezdični hotel.

Z shematsko funkcionalnega vidika je najprej potrebno rešiti problem vertikalnih komunikacij – umestiti stopnišče in dvigalo, saj se izvirne stopnice niso ohranile.

Potrebno je predvideti tudi rešitev za glavni in servisni dostop v hotel. Kjer prostorske omejitve v odnosu do pomena ohranjanja in prezentacije izvornih/ historičnih prvin to omogočajo, je potrebno zagotoviti univerzalni dostop do javnih in v čim večji meri tudi do zasebnih prostorov in povezave med prostori, ki se v nekaterih delih stavbe nahajajo na zelo različnih višinskih nivojih.

V 1. in v 2. nadstropje se umesti kar največje število hotelskih sob s pripadajočimi kopalnicami, tako da se obenem čim bolj spoštuje integralnost velikih prostorov in ohranja javni dostop do historično najpomembnejših prostorov in redkih še ohranjenih izvornih elementov večjega pomena. Iz števila sob se oceni maksimalno število gostov, ki se jim nato lahko prilagaja vse druge kapacitete hotelske ponudbe.

Poleg tega se v severnem krilu predvidi umestitev recepcije s prostorom za shranjevanje prtljage, jedilnice, lounge bara, salona, skupnih sanitarij, servisnih prostorov (kurilnica, klimat, pralnica ali shramba perila v primeru outsourcinga, shrambe) in prostorov za zaposlene (pisarna, ki lahko deluje tudi kot prostor za sestanke; garderobe s sanitarijami). Z vidika umestitve restavracije sta možna dva scenarija. Po prvem se standardu hotela prilagodi ponudbo in tako uporabi obstoječo kuhinjo gostinskega lokala v južnem traktu, tako da ta postane hkrati tudi hotelska restavracija. V tem primeru se v severnem traktu uredi samo razdelilna kuhinja s shrambo. Po drugem potrebuje hotel svojo restavracijo, zato je v severni trakt potrebno umestiti tudi kuhinjo s shrambo.

Hotel 4*

Cilj je, da butični hotel dosega standard štirih zvezdic. Kriteriji za kategorizacijo hotelov so navedeni v prilogi Pravilnika o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Uradni list RS, št. 22/18, 5/19 in 182/20).

BASTIJA

Pri bastiji je s funkcionalnega vidika najprej potrebno omogočiti dostop v prvo, drugo nadstropje in v ozek hodnik v zidovih nad drugim nadstropjem, saj so stopnice, ki trenutno vodijo iz J trakta v prvo nadstropje prestrme in potencialno nevarne, talne konstrukcije drugega nadstropja in stopnic višje pa sploh ni. Potrebno je torej zasnovati zunanje stopnice, ki vodijo iz grajskega dvorišča do vratne odprtine v prvem nadstropju, ki je jasno vidna na fasadi bastije. Vsaj v delu nivoja drugega nadstropja oz. etaže nad obstoječo ločno konstrukcijo je

potrebno na novo zasnovati medetažno konstrukcijo in jo z notranjimi stopnicami povezati s prvim nadstropjem in s hodnikom v zidovih na vrhu bastije. V nadstropju je predvidena umestitev prostora za občasne razstave in kulturne dogodke, tako da bastija lahko programsko deluje ločeno od hotelskega kompleksa v severnem krilu. Klet bastije ime ločen vhod z atrija. Zasnuje se nove stopnice na mestu obstoječih. Predvidena je umestitev vinske kleti, kjer je mogoče organizirati tudi druženja oz. dogodke manjšega obsega. Prostor se v največji možni meri ohranja v izvorni obliki.

GRAJSKO DVORIŠČE (ATRIJ)

Potrebno je predvideti smiselno zunanjo ureditev, ki bo omogočala dostope v posamezne dele gradu in s krajinskimi ureditvami ambientalno dopolnjevala oz. omogočala širitev dejavnosti iz gradu na atrij, kadar vreme to omogoča.

KONJUŠNICA/ORANŽERIJA *

Ruševina konjušnice odpira možnost dvema scenarijema – sodobni arhitekturni rešitvi znotraj ruševine oboda nekdanjega objekta ali pa rekonstrukciji, od katerih ima prvi prednost pred drugim. Rekonstrukcija pride v poštev če se izkaže, da ruševine ni mogoče primerno sanirati in ohranjati v zatečenem stanju, da bi bili posegi vanjo in kasnejša uporaba varni.

V objekt se umešča wellness program kot dodatno ponudbo hotela: manjši bazen, sobe za masaže, savne, pripadajočo recepcijo, garderobe in sanitarije ter tehnične prostore.

LOVSKI DOM

Objekt lovskega doma se prilagodi tako, da se bo vanj umestilo nastanitvene kapacitete nižjega standarda kot tiste v gradu (npr. 3*) oz. tako, da bo omogočal bivanje skupinam šolskih otrok za potrebe izletov in šol v naravi. Predvidi se umestitev hotelskih sob s pripadajočimi kopalnicami, recepcije s prostorom za shranjevanje prtljage, kuhinje s shrambo, jedilnice, učilnice oz. delavnice, pisarne in prostora za zaposlene, sanitarij in vseh potrebnih tehničnih prostorov. Poleg tega je potrebno korigirati fasade in naklone streh obeh objektov, saj sta trenutno oblikovno neustrezna.

Z zunanjo ureditvijo je potrebno osmisлити zunanji prostor med lovskim domom in dostopno cesto proti vhodu v grad. Uredi se tudi zunanji prostor za lovskim domom in se ga ustrezno poveže z izvorno dostopno potjo do gradu in s potjo, ki vodi proti konjušnici.

**objekt-ruševina se v tej fazi razpisa zgolj statično utrdi in prezentira, opis se ohranja zaradi predstavitve ideje celovite programske prenove grajskega kompleksa*

DRUGA IZHODIŠČA IN USMERITVE

ZVKD (pogoji)

REŽIMI VAROVANJA

Grad Turjak je z vidika varovanja kulturne dediščine kot spomenik državnega pomena zaščiten z Odlokom o razglasitvi območja gradu Turjak za kulturni spomenik državnega pomena (Uradni list RS, št. 81/99-3864, 55/2002-2706, 35/2019-1623).

Odlok določa območje spomenika grad Turjak (EŠD 790) in njegovo širše vplivno območje – območje gradu Turjak (EŠD 8774).

Ekipa Območne enote Ljubljana Zavoda za varstvo kulturne dediščine (glavna konservatorica Marija Ana Kranjc, univ.dipl.inž.arh., višja konservatorica) je za prenovo pripravila kulturnovarstvene pogoje (št. 35102-0992/2014-25 iz dne 27.10.2021). Pogoji opredeljujejo zahteve in omejitve glede posegov v arheološke plasti, glede posegov v stavbo in v grajsko dvorišče ter v splošnem.

Posegi v zemeljske plasti - arheologija

Na podlagi doslej zbranega arhivskega gradiva, študij literature, poročil o preteklih posegih in terenskih ogledov se je okvirno določilo območja, kjer bi bilo pred bodočimi posegi smiselno opraviti arheološke raziskave, skladno s 3., 31. In 34. Členom ZVKD-1:

- V najnižjih prostorih notranjosti severnega trakta, kjer gre za romansko strukturo: 2 testni sondi 2mx1m (mkirolokacijo se določi na terenu in velikost sonde glede na globino izkopa v dogovoru z ZVKD smiselno prilagodi)
- Na južnem delu gradu oz. na južni terasi se bo izvedlo arheološke raziskave ob gradnji: ruševinske plasti se bo strojno odstranilo in se dokumentiralo prvotne nivoje grajskih teras in morebitnih drugih poti. V primeru odkritja intaktnih arheoloških ostalin bodo raziskave prešle v arheološka izkopavanja, katerih obseg se bo določilo z dodatnimi kulturnovarstvenimi pogoji.
- Pri vseh posegih v zemeljske plasti na območju notranjega dvorišča in okolice gradu se bo izvajalo arheološke raziskave ob gradnji. V primeru odkritja intaktnih arheoloških ostalin bodo raziskave prešle v arheološka izkopavanja, katerih obseg se bo določilo z dodatnimi kulturnovarstvenimi pogoji.

Posegi na gradu in na grajskem dvorišču

Dvorišče

- Na podlagi starih upodobitev gradu je mogoče rekonstruirati podobo grajskega dvorišča iz časa med obema vojnama. Za izvedbo utrjenih obojestranskih muld se uporabi primerno kamenje, položeno v pesek, dvorišče se predvideva kot vzdrževano peščeno površino.
- Na podlagi novih programskih vsebin se bo naknadno definiralo možnost morebitnih sprememb oz. dodatkov na notranjem dvorišču – restavracija oz. gostinska terasa, vhodi in dostopi za gibalno ovirane osebe, vodnjak na dvorišču, tlaki, oporni zid, ki ločuje nivoja notranjega dvorišča.
- Na zid stopnišča v kapelo se ponovno namesti relief grofice. Glede na to, da je stopnišče nadkrito in bi bil relief zaščiten pred zatekanjem meteorne vode, je možno namestiti bodisi kopijo bodisi original (hrani ZVKDS, RC).
- Vhod v grad naj se izvede kot interpretacija oz. reminiscenca starega grajskega mostovža (ta je deloval bolj reprezentativno od sedanjega vhoda). Izvorni portal je bil med 2. Svetovno vojno pretežno uničen in leta 1993 znova vzpostavljen, toda v nekoliko drugačnem razmerju. Današnji je nekoliko širši od izvirnega, tudi naklonina dostopa se je spremenila. Zato naj nove ureditve predvidijo reverzibilen predlog rekonstrukcije, nakažejo pravo širino vhoda itd.

Grad

- Nujna je sanacija oz. rekonstrukcija skodlaste strehe nad prezbiterijem stare kapele. Lesena kritina je preperela in potrebna zamenjave. Uporabi naj se enake lesene skodle, zzamenjava z drugimi materiali, velikostmi ali oblikami ni dopustna.
- Zagotoviti je potrebno osnovni in redni monitoring za dalmatinovo kapelo, saj so na freskah vidni sledovi izsoljevanja.
- Zagotoviti je potrebno pregled strešne kritine na palaciju in na bastiji in po potrebi popraviti oz. zamenjati poškodovane strešnike.
- Ometi na fasadi se ohranjajo v največji možni meri. Njihova bolj detajlna obdelava bo natančneje podana v konservatorskem načrtu.
- Načrtuje naj se čim bolj kompaktne sklope vertikalnih vodov in komunikacij, ki bodo v najmanjši možni meri posegale v obstoječo grajeno strukturo.
- Glede na stanje/trdnost kamnite strukture zidov se predvidi končno prezentacijo severne stene palacija. Kamniti okvirji oken niso ohranjeni, zato se kot sprejemljivi kažeta dve možni varianti: možnost prezentacije ruševine navzven in sodobna interpolacija z notranje strani, ali izdelava replik v kamnu ali litem betonu, kot je to že izvedeno na vseh do sedaj že urejenih odprtinah na južni in zahodni strani gradu. Iz ostankov oken se naredi verno kopijo, ki bo osnova za rekonstrukcijo novih okenskih okvirjev.
- Ob nekaterih oknih na notranji fasadi so še vidni ostanki kovinskih zatičev za okna in lesena polkna. Po analogiji in na podlagi fotografij se pripavi ustrezen predlog rekonstrukcije oken.

- Za talne obloge se predvidi stavbi lastne materiale: lesene, kamnite pode in tlakovanje z opečnimi tlakovci.
- Obstoječe betonske in monta plošče se predvidi za oblaganje z lesenimi stropniki in lesenim stropnim opažem. Pri tem je potrebno uporabiti originalna kamnita ležišča (konzole).
- V palaciju je potrebno prezentirati vse spolije, portale, tipično romansko zidavo in ostanke arhitekture, ki so pomembni za razumevanje razvoja grajske stavbe.

Bastija

- Za volumen bastije v nadstropju se predvidi umeščanje lesene konstrukcije v danes prazen večvišinski prostor, pri čemer se izkoristi obhod in zidan mostovž. Stopničasto grajena konstrukcija nakazuje na starejša ležišča za leseno tramovje, kar bi bilo s prostorskega, statičnega in vsebinskega vidika mogoče dobro izkoristiti.
- Grajska klet v bastiji se ohranja v največji možni meri, vključno s tlaki in odprtinami (okna, strelne line ipd.)

Ruševina konjušnice *

Pri čiščenju ruševine gospodarskega poslopja (konjušnice) je potrebno ugotoviti, ali je mogoče vsaj del kamnite strukture še ohraniti ali se predvidi na licu mesta rekonstrukcijo spremljevalnega objekta. V tem primeru se mora oblikovanje povsem podrediti grajski arhitekturi in ne sme v ničemer izstopati (ne z barvo in oblikovanjem in ne z uporabo materialov). Eventuelni novi objekt ne sme preseči gabarita starega (ne v tlorisu in ne v višino).

Lovski dom

Lovski dom je novogradnja, ki se prostorsko in oblikovno dobro vklaplja v grajski prostor. Zaradi potreb po nastanitvenih kapacitetah, servisnih dejavnostih in tehničnih nadgradnjagh predstavlja potencial, ki ga je mogoče izkoristiti, saj ne nosi posebnih spomeniškovarstvenih kvalitet. Poseganje znotraj njega je lahko dokaj svobodno, več pozornosti pa je potrebno posvetiti njegovi zunanosti in okolici. Po pregledu in valorizaciji objekta je bilo ugotovljeno, da razen korit ni nič starejšega, zato je objekt mogoče funkcionalno prirediti glede na potrebe grajske stavbe in programa v njem.

**objekt-ruševina se v tej fazi razpisa zgolj statično utrdi in prezentira, opis se ohranja zaradi predstavitve ideje celovite programske prenove grajskega kompleksa*

Splošno in strateški del

- Glavni dostop do gradu poteka skozi vas Turjak. Naselje je bistveno degradirano in potrebno postopne in sistematične sanacije tako arhitekture, kot urbanizma. Potrebno bi bilo ustrezne smernice vpeljati tudi v prostorsko načrtovanje občine Velike Lašče.
- V območje urejanja bi bilo dobro vključiti tudi območje Starega oz. Spodnjega gradu, ki je danes le še razvalina sredi gozda. Po čiščenju in utrjevanju ohranjenih ostalin naj se točko vključi v verigo zanimivosti, povezanih z gradom Turjak in družino Auersperg.
- Na severni terasi je vhod v ledenico, ki jo je treba vključiti v programsko shemo gradu.
- Kot primer trajnostnega turizma, ustreznega tudi za to lokacijo, lahko vzamemo italijanski model Albergo Difuso, katerega načelo je razpršenost turističnih kapacitet, na ta način pa vključevanje lokalne skupnosti v turistični program celotnega naselja in aktivno sodelovanje pri ustvarjanju podobe kraja.
- V obravnavo je potrebno vključiti tudi lokacije, vezane na Auerspergovo rodbino v okolici, in sicer Turjaško pokopališče s kapelo in z grobnico, cerkev sv. Ahaca, Stari grad, Bajdinške slapove, nekdanje mline in žage v okolici, obstoječe pohodniške in gozdne poti (npr. obstoječa Turjaška turistična pot) itd.

Na osnovi pripravljene idejne zasnove za celovito prenovu območja gradu Turjak si je investitor dolžan pridobiti dodatne kulturnovarstvene pogoje, v katerih bodo definirana konkretna izhodišča in območja arheoloških raziskav.

ZUNANJA UREDITEV

ZVKD (pogoji)

Nadaljevanje zahtev iz kulturnovarstvenih pogojev (št. 35102-0992/2014-25 iz dne 27.10.2021)

Posegi v odprti prostor v okolici gradu

Na podlagi programa vzdrževalnih del za grad in območje (ZVKD in Arburetum Volčji potok za Ministrstvo za kulturo RS, 2017) se je preverilo stanje zelenih površin in rastja. Nekontrolirano zaraščanje samoniklega rastja čedalje bolj briše vse težje zaznavne elemente nekdanjih parkovnih ureditev, poti in teras ob gradu. Nasutja ruševinskega materiala na južni strani gradu so precej spremenila nivoje teras in poti, ki se jih sicer dobro razbere iz arhivskega slikovnega gradiva, katastrskih, topografskih in drugih načrtov ter digitalnega modela površja Lidar. S pomočjo testnih sond se bo določilo prvotne nivoje posameznih teras, z učinkovitim čiščenjem in odstranjevanjem rastja pa razkrilo potencialne ureditve prostora v okviru programske naloge in načrtovane prenove.

- Potrebno je ohranjati vsa večja oz. močnejša drevesa s historično osnovo. Na ploščadi pred vhodom v grad rasteta stara votla lipa z osrednje zasajeno mlado lipo, nad obzidjem na severni strani okrnjen drevored lip in ob konjušnici ostanki divjih kostanjev.
- Za namen ugotavljanja smiselnosti posegov in njihovega obsega bi bilo potrebno pripraviti kataster drevnine. Na podlagi zbirnega katastra se določi historične poteze in oceni njihovo prostorsko vrednost. Stanje posameznih dreves bo dalo informacijo, na kakšen način in v kakšnem obsegu posegati v njihovo rast.
- V sklopu posnetka obstoječega stanja je potrebno evidentirati tudi grajene prvine, ki so ohranjene znotraj parka (škarpe, zidovi, stopnišča, ograje...).
- Na podlagi evidence vseh grajenih in naravnih prvin v prostoru je potrebno pripraviti novo ureditev, ki z obstoječimi ohranjenimi sestavinami lahko vključuje sodobne pristope oblikovanja prostora.
- Očistiti je potrebno zarast vstopnih portalov v gozd, da so smeri poti čitljive. Skladno s programom vzdrževalnih del za grad in območje iz leta 2017 je potrebno izvesti čiščenje zarasle vegetacije v okolici gradu, zlasti na južnem delu, ki je predstavljal pripadajočo parkovno ureditev gradu.
- Odstraniti je potrebno ruševinske plasti, ki so posledica vojne. Urediti je potrebno odvodnjavanje, ki se danes steka v ostanke ruševin in namaka strukturo zidovja. Po odstranitvi materiala je potrebno meteorno vodo na primeren način speljati stran od stavbe.
- Z arheološko metodo je potrebno priti do originalnih plasti nekdanjega vrta (nivoji poti in parternih zasaditev).
- Na ogledu s pristojnim gozdarjem iz Zavoda za gozdove je bilo dogovorjeno, da se izčisti vso samoniklo vegetacijo, drevesa z večjim obsegom pa se ohranja in izpostavi kot kvaliteto v prostoru.
- Zlasti v jugovzhodnem delu teras, neposredno pod bastijo je v literaturi zaslediti podatek, da je na terasi obstajala večja ravna površina (verjetno igrišče za tenis), ki bi jo skušali rekonstruirati in vključiti v ponudbo gradu.
- Po izčiščenju zelenila se bo bolje videlo stanje kamnitih opornih zidov, s katerimi so utrjevali zemljino in ustvarjali terase, po katerih so bile speljane tako sprehajalne poti kot okrasni in uporabni vrtovi. Kamnite strukture so danes v zelo slabem stanju – razvaline zaradi bujnega rastja ali razpada malte.
- Oporne zidove bi se rekonstruiralo, in sicer na enak način kot so bili izvedeni izvirno, torej s polaganjem direktno v zemljino oz. na utrjeno drenirano površino, učvrščene s podaljšano apneno malto.
- Ohranjanje, očisti in obnovi se stopnišča na vrtu in se jih v največji možni meri rekonstruira na podlagi ohranjenih ostankov ter fotografskega in arhivskega gradiva. Ambientalno so pomembni zlasti: dvoravno stopnišče na jugovzhodni terasi, stopnišča na južnih terasah in na vzhodni strani gradu (ostanki nekaterih so še vidni, drugi so pod ruševinsko plastjo), obe stopnišči na zahodni strani pri lipi ob vhodu v grad (nista več vidni).

- Na severni in vzhodni strani se bo očistilo kamniti zid - posekalo se bo drevje in grmovje na bregu izven zidu (med zidom in cesto), zid očistilo bršljana in ostalega zelenila, zagotovilo se bo ustrezno vzdrževanje zidu z rekonstrukcijo manjkajočih delov.
- Pregledalo se bo stanje lip na severni terasi (pridobiti je potrebno mnenje arborista) in ukrepalo v skladu z navodili stroke. Na podlagi arborističnega mnenja se bo ocenilo smiselnost dosaditve manjkajočih lip ali zamenjavo drevnine. Vkolikor regeneracija in revitalizacija starih dreves ni mogoča, se zasaadi nove lipe primerne velikosti, vendar le v primeru, da starih ni mogoče ohraniti.
- Projektna naloga naj predvidi mesto izven grajskega območja, kjer bo mogoče zagotavljati parkirišča za večje število obiskovalcev. Če je le mogoče, naj se načrtuje zelena parkirišča, saj gre za potrebe občasnih večjih skupin (poroke, dogodki, festivali ipd.). Površine naj bodo zasnovane tako, da jih bo mogoče kositi in bodo v prostoru delovala sonaravno. Območja
- parkirišč naj se ne načrtuje na ravni površini parc. št.15 in 21, k.o. Turjak, ki sta na franciscejskem katastru označeni kot vrtni površini.

STATIČNA PRESOJA - Zavod za Sanacije in rekonstrukcije objektov Ljubljana

Sanacija in rekonstrukcija severnega trakta in SV stolpa gradu Turjak

Grad Turjak se prvič omenja v pisanih zgodovinskih virih leta 1162. Leta 1511 je grad uničil potres, nato pa je bil na novo zgrajen, dele romanskega gradu, ki jih potres ni prekomerno prizadel, pa so vključili v nov renesančni obrambni sistem. Več sprememb je grad doživel v 17.stoletju, ko je ponovno dobil tudi stanovanjsko funkcijo. Leta 1943 je bil grad požgan. Med požarom so bili uničeni praktično vsi leseni deli gradu, vključno z lesenimi stropnimi konstrukcijami in lesenim ostrešjem.

Po vojni je bil grad v več fazah postopno obnovljen. Tako so bile najprej na novo izvedene lesene strešne konstrukcije in obnovljeni vsi trakti in stolpi gradu razen severnega trakta in SV stolpa. Obnovo konstrukcij je po letu 1960 vodil priznani statik inž. Ribnikar.

Tako so bile v obnovljenih delih gradu sanirani oboki, nad katerimi so bile izvedene nove armiranobetonske plošče sidrane v obstoječe zidove. Močno poškodovani opečni banjasti oboki so bili odstranjeni, nadomeščeni z ab ploščami med jeklenimi nosilci. Lesne stropne konstrukcije so nadomestili z rebričastimi ab stropovi z opečnimi polnili (»super« strop), novo konstrukcijo pa so s protipotresnimi vezmi povezali z nosilnimi zidovi.

V severnem traktu je bila po vojni izdelana nova lesena strešna konstrukcija, med požarom uničene lesene medetažne konstrukcije nad pritličjem in 1. nadstropjem pa so bile okoli leta 1978 zamenjane z rebričastimi stropovi z opečnimi polnili. Pri pregledu arhivske dokumentacije smo tako našli načrt za izvedbo novih super stropov nad 1. nadstropjem. Kot je vidno iz priloženih fotografij originalnih načrtov (slike 1 in 2), novo konstrukcijo predstavljajo armiranobetonska rebra širine 10 cm in višin 20 oz 40 cm (odvisno od razpona), ter tlačna armiranobetonska plošča debeline 5 cm, med rebri pa so vgrajena opečna polnila širine 30 cm. Nova ab konstrukcija je s protipotresnimi vezmi premera 25 mm povezana z nosilnimi zidovi.

Sicer pa zahodni trakt zajema pritličje in 2 nadstropji. Nad delom pritličja stropne konstrukcije predstavljajo oboki. Nad prostorom šte. P4 (glej » arhitekturni posnetek neobnovljenega dela gradu - grad Turjak ,severni trakt in bastija », Mesojedec in partnerji d.o.o., 2014); stropna konstrukcija ni bila izvedena.

Na tej poziciji stropne konstrukcije tudi nad 1. nadstropjem ni stropne konstrukcije, nad vsemi ostalimi prostori 1. nadstropja pa so izvedeni rebričasti ab stropovi ali ab plošče. Zidovi v severnem traktu so v glavnem kamniti v apneni malti. Delno so na mestih prezidav in pozidav opečni ali kamnito opečni. Sestava zidov se spreminja, glede na obdobje, v katerem so bili grajeni. Glede na geologijo terena ob gradu, predvidevamo, da je trakt temeljen na skalnati podlagi. Dimenzije in globine temeljev niso poznane.

Obodni zidovi SV stolpa so prav tako masivni, kamniti v apneni malti. Stolp obsega klet , pritličje in 2 nadstropji. Klet in pritličje sta združena v en prostor, nad njim je na nivoju stropa nad pritličjem obokana konstrukcija. Med 1. in 2. nadstropjem stropna konstrukcija po požaru ni bila na novo izvedena.

Obseg in način sanacije oz. rekonstrukcije severnega trakta in SV stolpa je odvisen predvsem od rezultatov analize potresne odpornosti obstoječe konstrukcije. V vsakem primeru bo v tem okviru potrebno izvesti sanacijo obokanih konstrukcij in izdelati manjkajoče horizontalne medetažne konstrukcije. Glede na to, da so horizontalne konstrukcije izvedene kot toge konstrukcije (super strop), je glede potresne odpornosti na teh mestih zagotovljen osnovni pogoj za zagotavljanje potresne odpornosti, to je toga povezava zidov na nivoju medetaž. Zidovi v SV stolpu med sabo v horizontalni smeri niso zadostno povezani (nevarnost porušitve zgornjega dela stolpa s strešno konstrukcijo vred v primeru horizontalnih obremenitev zaradi potresa), zato bo v okviru sanacije stolpa potrebno izvesti novo ab ploščo, najbolje na nivoju stropa nad 2. nadstropjem in jo ustrezno povezati z obodnimi zidovi.

Glede temeljenja menimo, da le to ni problematično. Na nosilnih zidovih obravnavanega trakta in stolpa med detajlnejšim pregledom v oktobru 2021 namreč nismo registrirali poškodb ali deformacij, ki bi bile lahko posledica posedanja zaradi slabega temeljenja.

Ne glede na zgornje ugotovitve je pred izdelavo projekta sanacije oz. rekonstrukcije severnega trakta in SV stolpa na objektu potrebno izvesti določene preiskave, na osnovi katerih bomo pridobili nujno potrebne podatke o materialno tehničnem stanju ter že izvedenih super stropovih.

Rezultati preiskav bodo predstavljali osnovo za statično analizo ter analizo potresne odpornosti obeh delov objekta.

Predlagamo naslednji obseg predhodnih preiskav:

- preveritev globine temeljenja in geometrije ter sestave temeljev in temeljnih tal neposredno pod temelji s sondažnimi izkopi,
- sondiranje sestave in vrste nosilnih kamnitih zidov in odvzem vzorcev apnene malte z oceno tlačne trdnosti malte ter na tej osnovi oceno mehanskih lastnosti kamnitih zidov (rezultati potrebni za korektno analizo potresne odpornosti),
- preveritev že izvedenih stropnih rebričastih ab konstrukcij s poudarkom na povezavi z nosilnimi zidovi,
- sondiranje sestave in stanja obokov,
- preveritev stanja lesene strešne konstrukcije,
- meritve vlažnosti zidov (kapilarna vlaga),
- statično analizo vseh horizontalnih in vertikalnih konstrukcij in
- analizo potresne odpornosti obravnavanega dela objekta z upoštevanjem interakcije z že saniranimi deli objekta.

Menimo, da bi bilo glede na kulturno zgodovinsko vrednost gradu v tej fazi smiselno izdelati tudi analizo potresne odpornosti objekta kot celote, saj je bila v vseh dosedanjih fazah obnove le-ta obravnavana separatno.

STROJNE INSTALACIJE, KOMUNALNA OPREMLJENOST: Biro Mikroklima

Z vidika potrebnih strojnih instalacij in komunalne opremljenosti objektov, ki so predmet naloge, je osnovno oceno podalo podjetje Biro Mikroklima (Medard Hafner, s.p.), ki je z Gea Consult, d.o.o. sodelovalo pri prenovi zahodnega in južnega krila gradu v letih 2004-2006. Informacije so pridobili tudi pri lokalnih izvajalcih in lokalnem dobavitelju opreme, ki grad dobro poznajo.

Za izvedbo ogrevanja predlagajo 3 možnosti:

- Namestitev več manjših toplotnih črpalk na podstrešju, kjer je to mogoče. Potrebna bi bila izvedba več frčad za dovod in odvod zraka, ki pa so problematične tako z oblikovnega vidika kot z vidika varovanja kulturne dediščine. Potrebno bi bilo tudi ohraniti rezervni sistem ogrevanja na kurilno olje, predvsem za ogrevanje sanitarne vode za sobe in za kuhinjo.
- Severno od gradu, kjer je lipov drevored , oz. drugje v okolici gradu, se izvrti cca 30 geosond, vsako cca 100m globoko. Vsaka mora imeti okoli sebe prostega vsaj 5m, rajši pa 7m prostora. Ekološko in energetsko gre sicer za ugodno rešitev, a potrebuje zelo veliko prostora in predstavlja zelo invaziven poseg.

- Umestitev kotlovnice na biomaso (sekance) nekje v okolici gradu, kjer bi zunanja ureditev to omogočala in poseg ne bi razvrednotil ključnih pogledov na grad. Potrebna sta zalogovnik velikosti cca 5x5m in kurilnica velikosti cca 5x4m. Razdaja med kurilnico in objektom ne sme biti prevelika, največ do 100m. Če bi namesto na sekance zasnovali sistem ogrevanja na pelete, bi potrebovali okvirno pol manjše objekte.

Ocenjujejo tudi, da obstoječi priključki za vodo zadoščajo, med tem ko bi bilo potrebno varovalke na električnem priključku, še posebej v primeru izvedbe toplotnih črpalk, ojačati.

STRATEŠKI RAZVOJNI DOKUMENT ZA IZVAJANJE TURISTIČNE IN KULTURNE DEJAVNOSTI NA GRADU TURJAK Velike Lašče, januar 2021

PROGRAMSKA IZHODIŠČA

Turjaški grad se vsebinsko obogati in umesti v srednjeevropski prostor ter izkoristi bližino prestolnice in lokacije v osrednji Sloveniji. Poleg Občine Velike Lašče je smiselno, da se grad Turjak povezuje tudi z drugimi okoliškimi občinami – tako tistimi v Osrednjeslovenski regiji, kot tudi tistimi, ki so vključene v LAS Po poteh dediščine od Turjaka do Kolpe. Na področju promocije je zelo smiselno povezovanje s Turizmom Ljubljana, ki v svojo ponudbo vedno bolj vključuje tudi ponudnike iz regije. Eno od programskih izhodišč je tudi možnost sodelovanja z drugimi gradovi v Sloveniji, ki so na tak ali drugačen (tudi gospodarski) način povezani z rodbino Auersperg (Žužemberk, Šumberk, Šrajbarski turn ...).

PROGRAMSKA IZHODIŠČA TRENUTNEGA NAJEMNIKA

Osnovna programska izhodišča iz Strategije razvoja in obnove gradu Turjak s strani najemnika gradu, podjetja Delo osvobaja, d.o.o. (priloga 3), povzemamo v nadaljevanju.

NAMEMBNOST POSAMEZNIH PROSTOROV

Grajsko klet se nameni vinoteki z vini iz celotne Slovenije, hkrati pa se lahko uporablja tudi kot prostor za degustacije, manjše prireditve, recitale, pevske nastope in podobno. V stražnem stolpu se na zgornji ploščadi uredi razgledna točka, drugod pa se nadaljuje razstava o Herbardu Turjaškemu. V severnem traktu gradu se uredi hotel višje kategorije, v pritličje se umesti sprejemna veža, storitveni prostori, pisarne, srednjeveške terme in bar/zajtrkovalnica. Uredi se tudi dvigalo in stopnišča. Prenočišča se uredijo tudi v lovskem domu.

OBSTOJEČA IN PRIHODNJA PROGRAMSKA ZASNOVA

Trenutno je najemnik gradu Turjak uredil sobe, v katerih si obiskovalec lahko ogleda zgodovino gradu in rodbine Auersperg, bitko pri Budačkem, rekonstrukcijo prve tiskarne, razvoj oklepa, lovske trofeje, mučilnico, viteško sobo idr. Grajska sprejemnica je namenjena nakupu spominkov, na grajskem dvorišču pa se nahaja krčma. V prihodnosti bi trenutni najemnik gradu želel z novimi eksponati in rekviziti dopolniti orožarno in prikaz bitke pri Budačkem, predstaviti turške vpade, postaviti več 3D projekcij, pripraviti zanimiv animacijski program za obiskovalce ter izdelati replike pohištva, kakršno se je včasih uporabljalo na gradu.

V gradu Turjak se z zgornjimi vsebinami nadgradi obstoječa vodenja. Poleg tega bo grad namenjen organizaciji porok, izvedbi glasbenih, gledaliških in drugih prireditev, lutkovnih predstav, razstav, plesov, festivalov, lokostrelskih in drugih tekmovanj, viteških turnirjev in podobno. Dosedanjo kulinarično ponudbo se bo še dopolnilo, organiziralo se bo kulinarične večere z različnimi gostujočimi kuharskimi mojstri in degustacije vin. Vzpostavile se bodo namestitvene kapacitete v lovskem domu in v samem gradu; te bi bile urejene v srednjeveškem slogu. Ponudbo gradu se razširi z aktivnostmi v povezavi s starodobniki, organizira se turistične vožnje po bližnji okolici s terenskim vozilom, streljanje s samostrelom, srednjeveško tržnico, predvsem pa se vzpostavi sodelovanje s Trubarjevo domačijo, z muzejem motornih vozil na Malih Laščah in celotno lokalno skupnostjo (društva, lokalni izdelki in lokalna kulinarika).

PROGRAMSKA IZHODIŠČA LOKALNE SKUPNOSTI

Občina Velike Lašče in novoustanovljeni Javni zavod za kulturo in turizem Trubarjevi kraji se bo programsko povezovala z najemnikom gradu. Povezovanje je nakazano v nadaljevanju.

NADGRADNJA GRAJSKIH ZBIRK

Nadgradnja grajskih zbirk predstavlja osnovo za izvajanje kakovostnih izobraževalnih in turističnih programov. Smiselno bi bilo ponovno postaviti razstavo Po sledovih Andreja Turjaškega, ki je bila leta 2013 že postavljena na gradu v prostoru nekdanje orožarne. Razstava podrobneje prikazuje čas turških vpadov v 16. stoletju, sistem obrambe pred Turki in bitko pri Sisku. Osrednje mesto v razstavi kot povezovalni člen zavzema Andrej Turjaški, član pomembne kranjske rodbine Auerspergov, ki je postal vrhovni poveljnik hrvaške Vojne krajine s sedežem v trdnjavi Karlovac in sodeloval tudi v bitki pri Sisku leta 1593. Razstava povezuje različne kraje, ki jih družijo podobna zgodovinska usoda, ki so jo doživljali v 16. stoletju. Povezuje zgodovino turških vpadov na našem ozemlju (Kolpa-Ljubljana) z zgodovino ostalih krajev pri nas, na Hrvaškem in v Bosni, ki so povezani preko Auerspergov ali/in preko Turkov. Razstava se dopolnjuje tudi s panojsko razstavo v stolpu cerkve Sv. Ahaca, ki je posvečena v spomin na zmago Andreja Turjaškega nad Turki pri Sisku.

Grad je brez originalne opreme in inventarja, kar je predvsem posledica, da je bil ob koncu druge svetovne vojne močno poškodovan, požgan in izropan. Predvidevamo, da je veliko originalnih kosov pohištva, ki so bili bodisi na gradu bodisi so bili v lasti Auerspergov na drugih lokacijah, sedaj v rokah zasebnikov. Nujno bi bilo potrebno raziskati družinske inventarje ter pričeti sistematično zbirati pohištvo, ki ga je še možno najti, ter opremljati grad z originalnimi kosi. Maja Lozar Štamcar⁴ v zapisu o nekdanji pohištveni opremi na Turjaškem gradu navaja, da ima Narodni muzej Slovenije v lasti nekaj pohištva, ki je po ustnem izročilu iz gradu Turjak. Po dogovoru z muzejem bi ga lahko ustrezno razstavili tudi na gradu.

IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI IN TURISTIČNO VODENJE

Javni zavod Trubarjevi kraji (v nadaljevanju JZTK) je med leti 2007 in 2016 na gradu že izvajal številne izobraževalne programe za predšolske, osnovnošolske in srednješolske skupine. Program se je povezoval z izobraževalnimi programi na Trubarjevi domačiji (povezava Turjaških s Trubarjem). Za individualne obiskovalce je izvajal turistično vodenje. Vodniško službo so opravljali le vodniki, ki so si pridobili licenco za lokalne turistične vodnike po občini Velike Lašče, in

sicer za lokacijo grad Turjak. Lokalne vodnike v občini Velike Lašče ureja Odlok o lokalnih turističnih vodnikih na območju Občine Velike Lašče (Uradno glasilo občine, št. 3/03, 4/03, 3/15).

Želja je, da se najemnik še naprej povezuje z JZTK pri izobraževanju lokalnih vodnikov za grad Turjak (npr. lokalni vodniki zagotavljajo dežurstva), pri ustvarjanju novih programov (predvsem tistih, ki se nanašajo na obdobje 15. in 16. stoletja – čas protestantizma, povezava Turjaških s Trubarjem). Izoblikuje se enotne vstopnice za obisk gradu in domačije.

POVEZAVA GRADU TURJAK S TRUBARJEVO DOMAČIJO PO POTI RAŠICA – TURJAK (TRUBARJEV VODNIK PO EVROPI)

Krožna pot povezuje Trubarjevo domačijo in grad Turjak. Rašica in Trubarjeva domačija sta bila nekdanj del turjaškega gospodstva. Trubarjev oče je bil podložnik turjaških gospodov Auerspergov. Auerspergi, najpomembnejša plemiška rodbina na Kranjskem je imela svojo največjo moč ravno v obdobju protestantizma in reformacije (Herbard Turjaški, Andrej Turjaški). Turjaški so bili razgledani, izšolani na pomembnih evropskih univerzah, podpirali so Trubarja in druge slovenske protestante (legenda o Juriju Dalmatinu, ki je skrival v gradu).

Pot bo deloma speljana po Učni gozdni poti Turjak – Rašica (turjaška senena pot), njena vsebina in predstavitev bosta povezovali kulturno in naravno dediščino tega območja. Posamezne točke bodo predstavljala posamezne kraje in mesta, v katerih je Trubar živel in deloval (nemška reformacijska mesta Tübingen, Kempten, Bad Urach, Dunaj, Reka, Trst ...).

Interaktivne vsebine bodo prilagojene ranljivim skupinam (slepi in slabovidni, gluhi, starejši), pot bo spodbujala tudi rekreacijo v naravi. Namesto na klasičnih tablah bo vsebina predstavljena na aplikaciji in v lesenih knjigah, vsaj del vsebine bo predstavljen tudi z brailovo pisavo. Tudi sama pot bo prilagojena vsem naštetim ranljivim skupinam (čim manj stopnic, ograje, taktilne oznake na križiščih). Del poti bo prilagojen tudi za ljudi na vozičku, tako da jim bo omogočeno doživljanje gozda, rastlin in živali v naravnem okolju. Pri urejanju in vzdrževanju poti bodo sodelovali prostovoljci (člani mladinskih in drugih društev območja – Skavti, TD Turjak itd.).

GLEDALIŠKO-GLASBENA IN GALERIJSKA DEJAVNOST

JZTK v svojem programu prireja tudi različne prireditve in dogodke. Mnoge med njimi bi se lahko ob dogovoru z najemnikom odvijale tudi na gradu Turjak. Možno je sodelovanje pri postavitvah kakovostnih likovnih razstav v sodelovanju z Akademijo za likovno umetnosti, Javnim skladom za kulturne dejavnosti, Društvom likovnih umetnikov in drugimi. Na gradu Turjak bi se lahko poleg različnih glasbenih in gledališki prireditev odvijali tudi diplomski koncerti Akademije za glasbo in slavnostne podelitve diplom, magisterijev in doktoratov.

RAZISKOVALNA DEJAVNOST

Nujna je nadaljnja raziskovalna dejavnost v sodelovanju z nacionalnimi raziskovalnimi institucijami še neraziskanih področij zgodovine Turjaških, zgodovine gradu itd. Spodbujali bomo tudi raziskovalne dejavnosti drugih ved, na primer iz področja naravoslovja, ekologije, energetike idr., ki se povezujejo z okoljem v katerem se nahaja grad Turjak. Na osnovi teh raziskovalnih dejavnosti je možno na gradu pripraviti tudi zanimive in strokovne razstave.

KONGRESNA IN PROTOKOLARNA DEJAVNOST

Grad Turjak v svoji zgodovini ni imel vpliva le na lokalni in nacionalni ravni, ampak je imel velik pomen tudi na širši evropski prostor. S svojo zgodovino in svojim ambientom je grad Turjak zato odlična lokacija za izvedbo različnih delavnic, kongresnih in protokolarnih prireditev, tudi v okviru Občine Velike Lašče ter drugih občin v bližini (npr. Grosuplje, Škofljica, Ig...). Glede na to, da trenutni najemnik načrtuje tudi nastanitvene kapacitete in da je grad lociran blizu Ljubljane, ima ta dejavnost velik potencial. V okviru Občine Velike Lašče oziroma JZTK je prisotna tudi želja po organizaciji županovih plesov na gradu, srečanj potomcev Auersperg in drugih plemičev ter podobnih prireditev. Smotrna je tudi možnost najema viteške dvorane ali aranžmaja ob zasebnih praznovanjih s strani najemnika gradu.

REKREACIJSKA DEJAVNOST

Že v obstoječem stanju v bližini poti potekajo različne poti: Turjaška turistična pot, Učna gozdna pot (ta bo v prihodnosti nadgrajena z novimi vsebinami), evropska pešpot E6 in planinska pot Turjak - Kurešček. Ob načrtovanju novih poti (pohodne, kolesarske in druge) ter različnih rekreacijskih prireditev bo JZTK smiselno vključeval tudi lokacijo in ponudbo gradu Turjak. Obstoječe in načrtovane poti je potrebno povezati tudi z javnim prevozom (avtobus, vlak).

LOKALNA PONUDBA NA GRADU TURJAK

JZTK si želi z gradom Turjak povezovati tudi na področju lokalne ponudbe. Grad Turjak bi lahko v svojih prodajalnah spominkov nudil tipične izdelke iz velikolaške dežele, od suhorobarskih in medenih izdelkov, gradeškega suhega sadja do Trubarjevih pečatnikov. Zanimiva bi bila tudi ponudba hrane iz Trubarjevih časov.

SKUPNA PROMOCIJA TURISTIČNE DESTINACIJE NA OBMOČJU OBČINE VELIKE LAŠČE

Grad Turjak predstavlja na območju Občine Velike Lašče eno najpomembnejših turističnih, kulturnih in izobraževalnih točk, zato ga JZTK vidi kot pomembnega partnerja tudi na področju promocije. Prizadevali si bomo za skupno promocijo tako preko digitalnih in klasičnih medijev, predvsem pa za celosten nastop na trgu. Prav tako bomo pristopili k celostni ponudbi doživetij za obiskovalce, v katero bomo vključili tudi programe gradu Turjak.